

TRINKOV KOLEDAR 1975

4924/1993

Samozaložba

Urejuje prof. Rado Bednarik

Ob 20-letnici Njegove smrti

TRINKOV
KOLEDAR

za navadno leto

1975

*

LETO 1975

je navadno, ima 365 dni ali 52 tednov in 1 dan. Začne in konča se v sredo. Letni vladar je Sonce.

Cerkveno leto se začne na 1. adventno nedeljo 1. decembra 1974.

Civilno leto pa na Novo leto 1. januarja 1975.

LETNI ČASI

Začetek pomladi: 21. marca ob 6. uri 57 minut. Sonce stopi v znamenje ovna, pomladno enakonočje.

Začetek poletja: 22. junija ob 1 uri 27 minut. Sonce stopi v znamenje raka na povratniku.

Začetek jeseni: 23. septembra ob 16. uri 55 minut. Sonce stopi v znamenje tehtnice, jesensko enakonočje.

Začetek zime: 22. decembra ob 12. uri 46 minut. Sonce stopi v znamenje kozoroga na povratniku.

SONČNI IN LUNINI MRKI

V letu 1975 bosta dva sončna in dva lunina mrka, od katerih bodo razen enega sončnega vsi ostali pri nas vidni.

1. **Delni sončni mrk** bo 11. maja 1975 od 6. ure in 9 minut do 10. ure in 25 minut. Mrk bo viden v severni in zahodni Afriki, v Evropi, Grenlandiji, severni Aziji in na vsem polarnem področju. Viden bo tudi pri nas.

2. **Popolni lunin mrk** bo 25. maja 1975 od 3. ure 59 minut do 9. ure 38 minut. Viden bo predvsem na zahodni polobli in samo na začetku tudi v južni Evropi. Pri nas bi bil viden samo začetek.

3. **Delni sončni mrk** bo 3. novembra 1975 od 12. ure 15 minut do 16. ure 15 minut. Viden bo v Antarktiki in v južnem delu Južne Amerike. Pri nas ne bo viden.

4. **Popolni lunin mrk** bo 18. in 19. novembra 1975. Začel se bo 18. novembra ob 20. uri 26 minut in bo trajal do 19. novembra do 2. ure 22 minut. Ves potek mrka bo viden po vsej Evropi. Njegov začetek bo viden tudi v Aziji, Afriki, konec pa v Afriki in skoro po vsej Ameriki.

PREMAKLJIVI PRAZNIKI

Premakljivi so tisti prazniki, ki se ravnajo po veliki noči.

Ta se pa po sklepu nicejskega cerkvenega zbora leta 325 obhaja prvo nedeljo po prvi pomladanski polni luni, ki se lahko pojavi od 22. marca do 25. aprila.

V letu 1975 so premakljivi cerkveni prazniki sledeči:

Pepelnica: 12. februarja
Velika noč: 30. marca
Vnebohod: 8. maja
Binkošti: 18. maja
Sv. Trojica: 25. maja
Sv. Rešnje Telo: 29. maja
Jezusovo srce: 6. junija
Marijino srce: 7. junija
Misijonska nedelja: 19. oktobra
Žegnanska nedelja: 26. oktobra
Zahvalna nedelja: 2. novembra
Praznik Kristusa Kralja: 23. novembra
1. adventna nedelja: 30. novembra
Praznik sv. Družine: 28. decembra

DRŽAVNI PRAZNIKI

Obletnica osvoboditve: petek, 25. aprila
Praznik dela: četrtek, 1. maja
Proglasitev republike: ponedeljek, 2. junija
Obletnica zmage: torek, 4. novembra

- 1 S Novo leto - Marija Mati božja
- 2 Č Bazilij Vel.; Gregor Nacijanski
- 3 P Genovefa, dev.; Bertila, spok.
- 4 S Angela Folinjska; Gregor L. €
- 5 N **2. po božiču - Amelija, dev.**
- 6 P **sv. Trije kralji - Gospodovo razgl.**
- 7 T Rajmund, red.; Valentin, škof
- 8 S Severin, opat; Erhard, škof
- 9 Č Julijan, muč.; Bazilisa; Hadrijan
- 10 P Viljem, škof; Aldo, puščavnik
- 11 S Pavlin, oglejski patriarh
- 12 N **Jezusov krst; Tatjana muč.** ●
- 13 P Hilarij; Veronika Milanska, dev.
-

-
- 14 T Feliks (Srečko) Nolanski; Odon
15 S Pavel, pušč.; Maver, opat
16 Č Marcel, papež; Berard in tov.
17 P Anton (Zvonko), pušč.; Marijan
18 S Marjeta Ogrska; Priska, muč.
19 N **Knut, kralj; Germanik, muč.**
20 P Fabijan in Boštjan, muč. ☾
21 T Neža (Janja), dev.; Epifanij
22 S Vincenc (Vinko), diakon
23 Č Ildefonz, škof; Emerencijana
24 P Frančišek Saleški; Felicijan, škof
25 S Spreobrnitev ap. Pavla
26 N **Timotej; Tit, škof; Robert**
27 P Angela Merici, devica ☺
28 T Tomaž Akvinski, cerkv. uč.
29 S Valerij, škof; Konstancij
30 Č Martina, dev.; Hijacinta
31 P Janez Bosco, red.
-

- 1 S Brigita Irska, dev.
- 2 N **Svečnica, darovanje Gospodovo**
- 3 P Blaž, muč.; Oskar €
- 4 T Andrej Corsini, škof; Gilbert
- 5 S Agata, dev., muč.; Albuin
- 6 Č Doroteja, dev.; Teofil, muč.
- 7 P Rihard, kralj; Teodor, muč.
- 8 S Hieronim Em.; Janez Matha
- 9 N **5. navadna - Apolonija, muč.**
- 10 P Sholastika, dev.
- 11 T Lurška Mati božja - Pust
- 12 S Pepelnica - Evlalija, dev.
-

-
- 13 Č Katarina Ricci; Gregor II.
- 14 P Valentin (Zdravko), muč.
- 15 S Georgija; Favstin in Jovita
- 16 N **1. postna - Julijana**
- 17 P Sedem ustanoviteljev servitov
- 18 T Simeon, škof; Flavijan
- 19 S Konrad, spozn.; Julijan
- 20 Č Silvan, muč.; Elevation
- 21 P Irena; Peter Damijan
- 22 S Marjeta Kortonska, spok.
- 23 N **2. postna - Polikarp; Dositej**
- 24 P Matija, ap.; Lucij
- 25 T Feliks, papež; Viktorin
- 26 S Matilda; Aleksander
- 27 Č Leander, škof; Gabrijel Žal. M. B.
- 28 P Roman, opat; Hilarij, papež
-

- 1 S Albin, škof; Antonina, dev.
- 2 N **3. postna - Henrik (Hinko); Neža**
- 3 P Kunigunda, spozn.; Marin, muč.
- 4 T Kazimir, muč.; Hadrijan €
- 5 S Teofil; Janez Jožef od Križa
- 6 Č Miroslav; Koleta (Nika), dev.
- 7 P Perpetua in Felicita, mučenki
- 8 S Janez od Boga, red.
- 9 N **4. postna - Frančiška Rimska**
- 10 P Makarij, škof; 40 mučencev
- 11 T Sofronij; Konstantin, spozn.
- 12 S Bernard, spozn.; Gregor Vel.
- 13 Č Kristina, muč.; Evfrazija ●

-
- 14 P Matilda; Florentina; Evtihij
15 S Klement M. Dvorak, spozn.
16 N **5. postna - Hilarij in Tacijan, m.**
17 P Patrik, škof; Jedert (Jerica)
18 T Ciril Jeruzalemski, cerkv. uč.
19 S **Jožef, Jezusov rednik**
20 Č Klavdija in tov., muč. 3
21 P Nikolaj iz Flüe, pušč.
22 S Lea, spok.; Zaharija, papež
23 N **Cvetna; oljčnica**
24 P Dionizij, muč.; Aleksander
25 T Gospodovo oznanjenje
26 S Evgenija, muč.; Teodor, škof
27 Č Veliki četrtek; Rupert, škof 5
28 P Veliki petek; Sikst III.
29 S Velika sobota
30 N **Velika noč - Vstajenje**
31 P **Veliki ponedeljek - Modest, škof**
-

- 1 T Hugo, škof; Venancij
- 2 S Frančišek Pavelski; Marija Egipt.
- 3 Č Rihard; Agapa (Ljuba) €
- 4 P Izidor Seviljski, cerkv. uč.
- 5 S Vincencij Ferrer; Irena
- 6 N **2. velikonočna - bela; Viljem, opat**
- 7 P Janez de la Salle, spozn.
- 8 T Valter, škof; Dionizij
- 9 S Valtruda; Tomaž Tolentinski
- 10 Č Apolonij in tov., muč.; Ezekijel
- 11 P Stanislav, škof, muč.; Gema ●
- 12 S Lazar, trž. škof; Zenon
- 13 N **3. velikonočna - Martin I., pap** ●

-
- 14 P Valerijan, muč.; Lambert
15 T Anastazij; Helena (Jelka)
16 S Bernardka Lurška, dev.
17 Č Inocenc (Nevenko); Fortunat, škof
18 P Elevterij, muč.; Apolonij, muč.
19 S Ema; Leon IX. (Lavoslav) ☽
20 N **4. velikonočna - Teo; Hilda, dev.**
21 P Anzelm, škof; Konrad
22 T Leonid; Soter in Gaj, muč.
23 S Jurij, muč.; Vojteh (Vojko)
24 Č Fidel Sigm., muč.; Melit
25 P **Marko, evang. - Drž. praznik** ☺
26 S Mati dobrega sveta
27 N **5. velikonočna - Hozana Koterska**
28 P Vital (Živko); Peter Ch.
29 T Katarina Sienska, cerkv. uč.
S Pij V., papež; Jožef Cottolengo
-

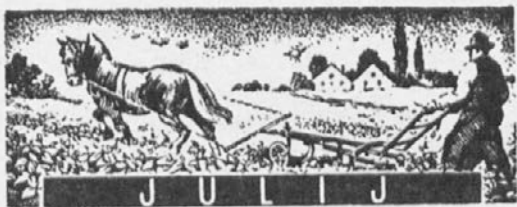
- 1 Č **Jožef, delavec - Praznik dela**
- 2 P Atanazij, cerkv. uč.; Boris
- 3 S Filip in Jakob ml., apostola €
- 4 N **6. velikonočna - Florijan**
- 5 P Gotard, škof; Pelegrin, muč.
- 6 T Dominik Savio; Marija Srednica
- 7 S Gizela (Željka); Domicijan, škof
- 8 Č **Vnebohod Gospodov**
- 9 P Pahomij, opat; Geroncij, škof
- 10 S Antonin, škof; Gordijan
- 11 N **7. velikonočna - Sigismund** ●
- 12 P Pankracij; Nerej in Ahilej
- 13 T Servacij; Peter Regalati

-
- 14 S Bonifacij; Matija, ap.
15 Č Izidor, kmet; Zofija (Sonja)
16 P Janez Nepomuk, muč.; Babila
17 S Jošt, opat; Bruno, škof
18 N **Binkošti - Erik** D
19 P Celestin (Rajko); Ivo
20 T Bernardin Sienski, red.; Plavtila
21 S Valens, škof; Krispin, red.
22 Č Renata, spok.; Julija, dev.
23 P Deziderij (Željko), škof
24 S Marija Pomočnica
25 N **Sv. Trojica; Beda Čast.** (3)
26 P Filip Neri; Lambert
27 T Avguštin Canterb.; Julij, muč.
28 S Emilij, muč.; German, škof
29 Č **Sv. Rešnje Telo**
30 P Ivana Orleanska; Ferdinand
31 S Obiskovanje M. D.; Petronila
-

1	N	9. navadna - Justin, mučenec	
2	P	Erazem - Državni praznik	€
3	T	Karel Lwanga, muč.; Klotilda	
4	S	Kvirin, škof; Frančišek Caracciolo	
5	Č	Bonifacij, muč.; Valerija	
6	P	Srce Jezusovo; Bertrand, ogl. p.	
7	S	Marijino Srce; Vilibald	
8	N	10. navadna - Medard, škof	
9	P	Efrem, diakon; Primož	Ⓢ
10	T	Bogumil, škof; Zaharija, muč.	
11	S	Barnaba, apostol; Pavla	
12	Č	Adelajda; Janez Fakund.	
13	P	Anton Padovanski	

-
- 14 S Elizej, prerok; Rufin
- 15 N **11. navadna - Vid in Modest**
- 16 P Gvido Kortonski; Beno ☽
- 17 T Gregor Barbarigo, škof; Rajneri
- 18 S Marcelijan, muč.; Marina, dev.
- 19 Č Romuald; Gervazij in Protazij
- 20 P Silverij I., papež; Florentina
- 21 S Alojzij Gonzaga
- 22 N **12. navadna - Pavlin iz Nole**
- 23 P Agripina, dev.; Jožef Cafasso ☺
- 24 T Rojstvo Janeza Krstnika
- 25 S Viljem (Vilko), opat; Eleonora
- 26 Č Vigilij (Stojan); Pelagij
- 27 P Hema Krška; Ladislav
- 28 S Irenej (Hotimir); Marcela, muč.
- 29 N **Peter in Pavel, apostola**
- 30 P Adolf; prvi rimski mučenci
-

1	T	Teobald, pušč.; Estera	☾
2	S	Oton, škof; Vital (Živko)	
3	Č	Tomaž (Tomislav), apostol	
4	P	Urh (Ulrih); Elizabeta Portugalska	
5	S	Ciril in Metod, slovanska apostola	
6	N	14. navadna - Marija Goretti, dev.	
7	P	Izaija, prerok; Vilibald	
8	T	Evgen, papež; Kilijan, muč.	
9	S	Veronika Emiliani; Brikcij	☉
10	Č	Amalija (Ljuba)	
11	P	Benedikt, opat; Olga Kijevska	
12	S	Mohor in Fortunat	
13	N	15. navadna - Henrik; Anaklet	

-
- 14 P Kamil de Lellis; Bogdan
15 T Bonaventura, c. u.; Vladimir ☽
16 S Karmelska Mati božja
17 Č Aleš, spok.; Vestina (Vesna), dev.
18 P Friderik (Miroslav); Arnold, škof
19 S Simah, papež; Avrea (Zlatka), dev.
20 N **16. navadna - Marjeta; Elija**
21 P Danijel, prerok; Lovrenc
22 T Marija Magdalena (Majda), spok.
23 S Brigita Švedska; Apolinarij ☽
24 Č Kristina, dev.; Boris in Gleb, muč.
25 P Jakob star., apostol; Krištof, muč.
26 S Joahim in Ana; Valens
27 N **17. navadna; Gorazd; Klemen Oh.**
28 P Nazarij in Celzij; Samson (Samo)
29 T Marta iz Bet.; Beatrika, muč.
30 S Peter Krizolog; Abdon in Senen
31 Č Ignacij Lojolski; Jelka, muč. ☽
-

- 1 P Alfonz Liguori, škof
2 S Evzebij; Porcijunkula
3 N **18. navadna - Lidija; Nikodem**
4 P Janez M. Vianney
5 T Marija Snežna; Ožbalt
6 S Jezusova spremenitev
7 Č Kajetan, duh.; Sikst II. ☺
8 P Dominik (Nedeljko)
9 S Peter Faber; Roman
10 N **19. navadna - Lovrenc, muč.**
11 P Klara, dev.; Tiburcij
12 T Hilarija, dev.; Makarij
13 S Poncijan, papež; Hipolit
-

-
- 14 Č Maksimilijan Kolbe; Evzebij ③
15 P **Vnebovzetje Device Marije**
16 S Rok, spok.; Štefan Ogrski
17 N **20. navadna - Hijacint; Liberat**
18 P Helena, cesarica
19 T Janez Eudes; Boleslav
20 S Bernard, c. uč.; Samuel (Samo)
21 Č Pij X., papež ③
22 P Devica Marija Kraljica
23 S Roza iz Lime, devica
24 N **21. navadna - Jernej, apostol**
25 P Ludvik IX., kralj
26 T Rufin, škof; Zefirin
27 S Monika; Cezarij, škof
28 Č Avguštin, cerkv. uč.; Hermes
29 P Mučeništvo Janeza Krstnika
30 S Feliks (Srečko); Gaudencij ④
31 N **22. navadna - Rajmund (Rajko)**
-

- 1 P Egidij (Tilh), opat
- 2 T Elpidij, škof; Kastor
- 3 S Gregor Vel., papež; Tekla
- 4 Č Rozalija, dev.; Mojzes, prerok
- 5 P Viktorin; Lovrenc Giustiniani ☉
- 6 S Petronij, škof; Makarij in tov.
- 7 N **23. navadna - Regina; Marko K.**
- 8 P Marijino rojstvo
- 9 T Peter Klaver; Gorgonij
- 10 S Otokar; Nikolaj Tolentinski
- 11 Č Prot in Hijacint; Ema, dev.
- 12 P Marijino ime ☽
- 13 S Janez Zlatoust; Mavrilij

-
- 14 N **Povišanje sv. Križa; Notburga**
- 15 P Žalostna Mati božja
- 16 T Kornelij; Ciprijan; Ljudmila
- 17 S Robert Bell.; Lambert, škof
- 18 Č Zofija, muč.; Irena
- 19 P Januarij, škof, muč.
- 20 S Evstahij, muč. ☉
- 21 N **25. navadna - Matevž, ap., evang.**
- 22 P Mavricij, muč.
- 23 T Lin, papež; Tomislav
- 24 S Marija rešiteljica jetnikov
- 25 Č Avrelija, dev.; Zlata
- 26 P Kozma in Damijan, muč.
- 27 S Vincencij Pavelski
- 28 N **26. navadna - Venceslav;** ☾
- 29 P Mihael, Gabrijel, Rafael nadang.
- 30 T Hieronim (Jerko), cerkv. uč.
-

- 1 S Terezija Deteta Jezusa
- 2 Č Angeli varuhi; Teofil
- 3 P Evald, muč.; Kandid (Žarko)
- 4 S Frančišek Asiški, spozn.
- 5 N **17. navadna - rožnovenska** ⑤
- 6 P Bruno, opat; Renato
- 7 T Rožnovenska Mati božja
- 8 S Pelagija, spok.; Marcel, muč.
- 9 Č Dioniz in tov., muč.
- 10 P Frančišek Borgia; Danijel
- 11 S Emilijan, škof; German, muč.
- 12 N **28. navadna - Maksim** ③
- 13 P Edvard, kralj; Koloman, muč.
-

-
- 14 T Kalist I.; Gaudencij (Veselko)
15 S Terezija Avilska, cerkv. uč. (Zinka)
16 Č Hedvika (Jadviga); Marjeta Al.
17 P Ignacij Antiohijski; Viktor
18 S Luka, evangelist; Julijan, pušč.
19 N **29. navadna; misijonska**
20 P Pavel od Križa; Peter Alkant. ☺
21 T Uršula, muč.; Hilarion, opat
22 S Marija Saloma; Bertila
23 Č Janez Kapistran; Severin
24 P Anton Marija Claret; Feliks
25 S Krišpin in Krišpinijan
26 N **30. navadna - žegnanska**
27 P Frumencij, škof; Sabina, dev. €
28 T Simon in Juda Tadej, apostola
29 S Narcis, škof; Ermelinda, dev.
30 Č Alfonz Rodriguez, duh.; Marcel
31 P Volbenk, škof; Kvintin, muč.
-

- 1 S Vsi sveti - Dacij, muč.
 - 2 N Spomin vseh vernih rajnih
 - 3 P Just, trž. mučenik
 - 4 T Karel (Drago) - Državni praznik
 - 5 S Zaharija in Elizabeta
 - 6 Č Lenart (Narte), opat
 - 7 P Engelbert, škof; Ernest, opat
 - 8 S Bogomir (Mirko); Deodat
 - 9 N **Posvetitev later. bazilike; Teodor**
 - 10 P Leon Vel., papež in cerkv. uč.
 - 11 T Martin (Davorin), škof
 - 12 S Martin I., papež
 - 13 Č Stanislav Kostka, spozn.
-

-
- 14 P Nikolaj Tavelić, muč.
- 15 S Leopold, spozn.; Albert Vel.
- 16 N **33. navadna - Marjeta; Jedrt**
- 17 P Elizabeta Ogrska; Evfemija
- 18 T Roman, diakon; Odon, opat ☺
- 19 S Narsej, škof; Poncijan
- 20 Č Edmund, kralj; Feliks Valois
- 21 P Darovanje Device Marije
- 22 S Cecilija, dev., muč.; Maver
- 23 N **Kristus Kralj**
- 24 P Krizogon; Flora, dev.
- 25 T Katarina Aleksandrijska; Erazem
- 26 S Leonard Portomavriški ☹
- 27 Č Virgil, škof; Valerijan
- 28 P Gregor III., papež; Eberhard
- 29 S Blaž in Demetrij, muč.
- 30 N **1. adventna - Andrej, apostol**
-

- 1 P Božena, spok.; Eligij, škof
- 2 T Vivijana (Živka), muč.; Blanka
- 3 S Frančišek Ksaverij
- 4 Č Janez Damaščan; Barbara, dev.
- 5 P Sava, opat; Krispina
- 6 S Nikolaj (Miklavž), škof
- 7 N **2. adventna - Ambrož, cerkv. uč.**
- 8 P **Brezmadežno spočetje M. D.**
- 9 T Abel, očak; Sir, škof
- 10 S Loretska Mati božja
- 11 Č Damaz, papež; Danijel
- 12 P Ivana Frančiška Šantalska, dev.
- 13 S Lucija, dev., muč.; Jošt, pušč.

-
- 14 N **3. adventna - Janez od Križa;**
15 P Kristina (Krista), dev.
16 T Albina, dev.; Adelajda
17 S Lazar iz Betanije; Olimpija
18 Č Gracijan; Teotim, muč. ☺
19 P Urban, papež; Tea, muč.
20 S Evgenij in Makarij, muč.
21 N **4. adventna - Peter Kanizij, c. uč.**
22 P Demetrij (Mitja), muč.
23 T Janez Kancij; Viktorija, dev.
24 S Adam in Eva
25 Č **Božič, rojstvo Gospodovo**
26 P **Štefan, prvi mučenec**
27 S Janez evangelist, apostol
28 N **Sveta Družina**
29 P David, kralj; Tomaž Becket
30 T Evgen, škof; Liberij
31 S Silvester I., papež; Melanija
-

V zadnjih letih

Sem med vami

*Temna noč Trčmun že krije,
mirna vas spokojno spi.
Z Matajurja veter brije,
ura bije polnoči.*

*Kdo na britofu zdaj vstaja
ven iz groba — mož visok,
tja po vasi se sprehaja,
kliče svoje njih prerok:*

*Bratje sestre, — sem med vami,
vaši vzdihi me budé.
Še moj duh bodrí, vas dramí,
ni strohnelo mi srce.*

*Na moj grob so slance pale,
zdaj že zarja jih tali
so kosti se vzradovale,
za gorami se jasní.*

*Dvajset let, ah, rodna zemlja
ni mi več tako hudó.
v sladkem snu me zdaj objemlja,
ni mi ve čtako hudó.*

*Z roncev, z lazov nam zorníce
svétijo poti, stezé,
po dolincah vse vodice
bolj veselo žuboré.*

*Bratje, sestre, le vsadite
mi na grob, oj, zélen bor,
po slavinjsko ga zalite,
živel bo vaš profešór.*

*Leže v grob sin Benečije,
v grobu sniva lepše dni.
Z Matajurja sonce sije.
Trinkov duh nad nami bdi.*

Slovo od msgr. Trinkka

Spominčica na grob

Skoraj vsako leto je hodil župnik Jože Abram — rad se je imenoval Trentar — po Rožnici na planine. Čutil je potrebo po zraku, soncu, miru, da se je malo odpočil, razgibal in okrepil za nadaljnje delo. To je bilo zanj najboljše zdravilo.

Leta 1937 je hotel končati svoj oddih v naši Benečiji. Njegov prijatelj Tone se spominja: Iz Kobarida sva šla čez Livek. Misliła sva iti na Matajur, a ker je sonce preveč hitro hitelo k zatonu, sva šla le skozi vas Matajur. Mahala sva jo proti Trčmunu, kamor sva bila namenjena.

Pri msgr. Trinku

Pot se je vlekla in prišla sva k Pirnovim v Trčmun — na dom msgr. Trinkka — precej pozno. Družina je bila v kuhinji, monsignor se je že umaknil v svojo sobo. Prijazno so naju sprejeli, saj sva jim bila dobro znana. Postregli so nama s toplim ča-

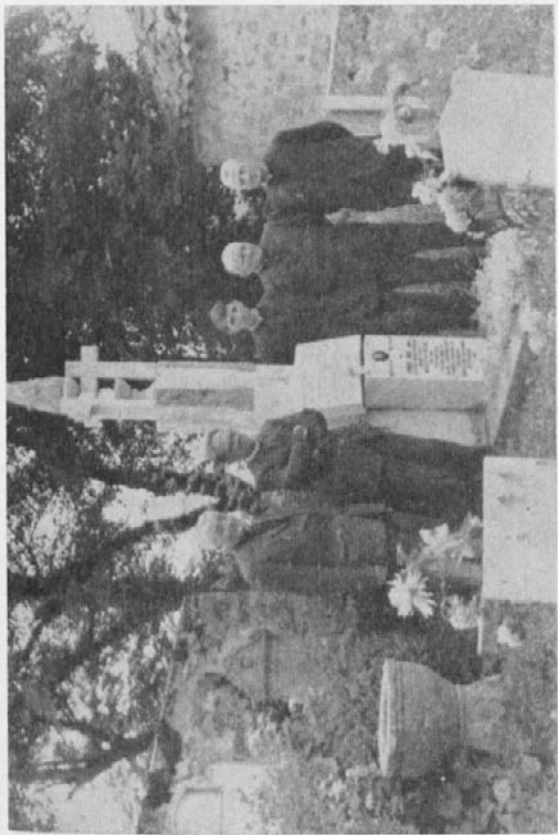
jem, sicer tudi najina nahrbtnika nista bila prazna. Naznanili so Trinku najin prihod in že smo slišali njegov: »Pozdravljena, prav srčno pozdravljena, lepo, da sta prišla med nas Benečane!«

Kmalu sva šla z monsignorjem v njegovo sobo, kjer so pripravili ležišče za vse tri. Legli smo k počitku. A počival ni ne duh ne jezik.

Premlevali smo o naši Benečiji: kako je z njo versko, narodno, kulturno, socialno, gospodarsko, politično. Slika je bila vse prej kot lepa. Pač takšna, kot je opisana v knjigi »Kaplan Čedermac«. A nismo obupavali. Rekli smo: Ni še vseh dni konec — tudi Benečanom se bodo vremena zjasnila. Ker so nas petelini začeli opominjati, da bo kmalu dan, smo utihnili in zaspali.

Drugi dan smo se še razgovarjali kot pravi bratje. Nato nama je Trinko pokazal kolovoz v dolino.

S spoštovanjem sem gledal preprosti, ganljivi pozdrav dveh stebrov slovenske kulture na zapadu: msgr. Trinka in župnika Abrama. Dolgo sta si stiskala roki, kot bi slutila, da to ni le pozdrav ampak zadnje slovo. In res se nista videla več.

Na Trinkovem grobu

V Špetru

V dolini naju je z Jeronišča potegnil priložnostni kamion do Špetra, kjer sva čakala koriero za v Kobarid.

Kmalu se nama je približal moški srednjih let, žarečih oči se ogleduje okoli sebe, (ali ga kdo opazuje), potem naju vpraša: »Sta gospoda Slovenca? govorita slovensko?« Ko sva mu pritrdila, je nadaljeval: »Kako lep je naš jezik, naš slovenski jezik. Gospoda, govorita, govorita, prosim, da bom poslušal, ker zame je ta jezik kakor pesem.«

Mož je bil pošten, pristen Benečan iz bližnje vasi. Še smo govorili o zemlji in ljudeh pod Matajurjem. Na koncu sva mu še rekla: »Le ljubite ta lepi slovenski jezik, ki ga tudi vaš Trinko uči; govorite v njem s sinovi in vnuki.«

Ko je koriera odhajala proti Kobaridu, nama je sin Slovenske Benečije dolgo mahal v pozdrav.

Tako se je župnik Abram-Trentar poslovil od msgr. Trinka in od Slovenske Benečije.

ar

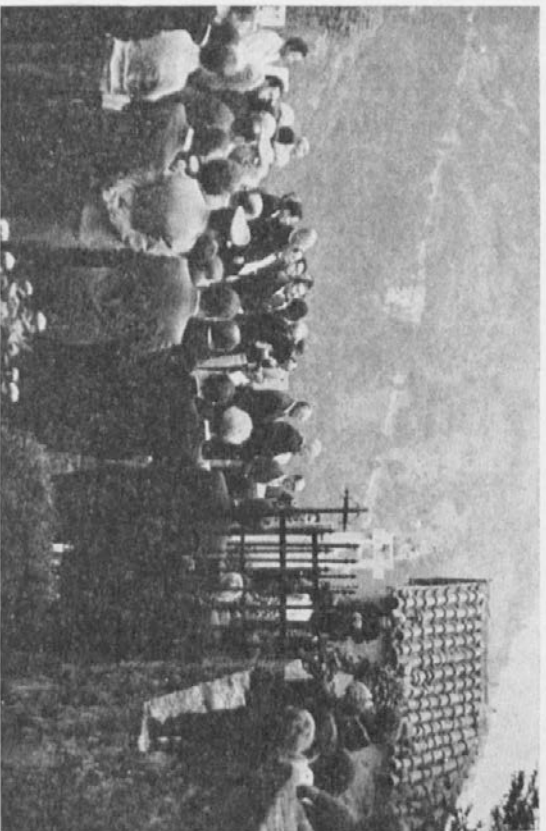
Proslave ob 20. obletnici Trinkove smrti

Kulturna društva Beneške Slovenije in beneški duhovniki so želeli na dostojen način proslaviti to obletnico, da bi dvignili iz pozabe moža, ki je bil dolga desetletja učitel in buditelj tega zatiranega ljudstva.

Že meseca maja so bila v Škrutovem tri predavanja o Trinku. Mlajši izobraženci so se v lepem številu udeleževali teh predavanj in z zanimanjem odkrivali veliko delo, ki ga je opravil Trinko na vseh poljih znanosti in umetnosti. Predavatelji so orisali njegovo življenje in ga prikazali kot pesnika, pisatelja, filozofa, prevajalca, risarja, zgodovinarja in etnologa.

Glavna proslava je bila na obletnico njegove smrti dne 26. junija 1974. Na Trčmunu, kjer počivajo njegovi posmrtni ostanki, so se zbrali beneški duhovniki, oba videmska škofa, župani in občinski svetovalci, predstavniki kulturnih društev in vojaške oblasti.

Oktet »Rečan« iz Les je zapel narodno

Udeleženci proslave na Trinkovem grobu

pesem, nato je vse navzoče pozdravil sedanjí trčmunski župnik Božo Zuanella in orisal pomen te slovesnosti. Otroci iz Gorenjega Trblja so nato recitirali nekaj odlomkov iz Trinkovih pesmi, prof. dr. Černo pa je prebral Trinkovo pesem »Slovencem«. Župnik Cenčič in prof. Černo sta nato položila na grob lep venec v imenu vseh kulturnih društev Benečije. Oktet »Rečan« je zapel še pesem »S strani Matajurja«. Po tem kratkem kulturnem sporedu je videmski nadškof msgr. Alfredo Battisti opravil kratek verski obred na grobu pokojnega.

Vsi prisotni so se nato odpeljali v Špeter, kjer je bila v župnijski cerkvi maša zadušnica za pokojnim Trinkom. Z videmskim nadškofom so somaševali vsi beneški duhovniki Nediških dolin. Med mašo je imel slavnostni govor prof. Marino Qualizza, ki poučuje v videmskem semenišču. Z jasno in krepko besedo je prikazal lik Trinka duhovnika, ki se je vedno zavedal, da mora svojemu ljudstvu oznanjati evangelij v domačem jeziku. Med mašo so izmenično prepevali trije zbori v slovenskem in italijanskem jeziku. Zbor »Rečan« je zapel dve Trinkovi skladbi, Nediški puobje so zapeli v koralni melodiji očenaš, pevski zbor iz Sv. Lenarta pa je za-

Nadžkof Battisti in pomožni škof Pizzoni
na Trinkovem grobu

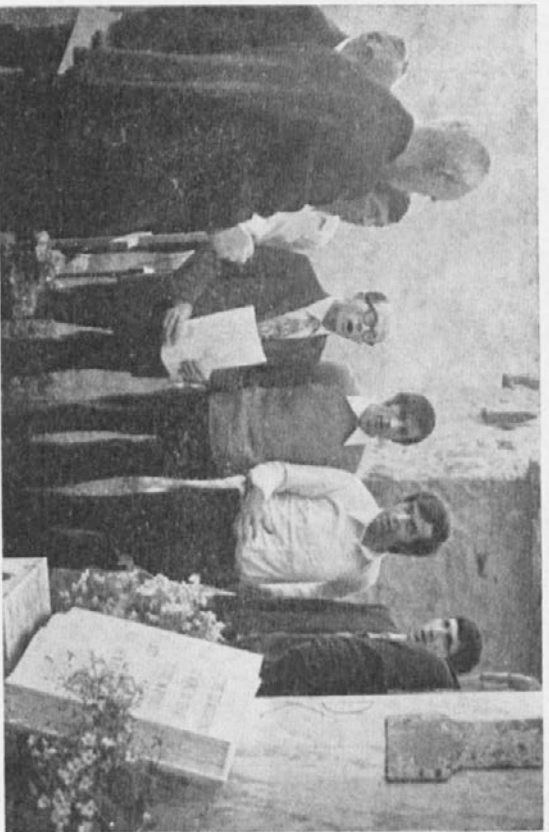
pel nekaj slovenskih, na koncu pa Marija skoz življenje.

Po maši je bila uradna slovesnost v telovadnici srednje šole. Predsednik Nediške skupnosti Romano Specogna je pozdravil navzoče in spregovoril nekaj besed o Trinku kot najbolj zaslužnem sinu te zemlje. Za njim je spregovoril deželni odbornik dr. Alfeo Mizzau, ki je prikazal Ivana Trinka v zgodovinsko-političnem okviru. Antonio Di Rito, profesor za moderno zgodovino na fakulteti za tuje jezike v Vidmu, je govoril o Trinku pesniku in filozofu, ki se je kot pravi demokrat vedno potegoval za ponižane in razžaljane in je, čeprav velik, ostal zvest svoji zatirani domovini.

Nekateri beneški duhovniki so se še posebej zbrali na Trčmunu in s skupino goriških Slovencev obhajali 20. obletnico smrti tega zvestega sina Beneške Slovenije.

V šolskih prostorih slovenske nižje gimnazije v Gorici pa so 23. junija goriški Slovenci odkrili doprsni kip Ivana Trinka, po katerem je šola poimenovana. Kip je izdelal kipar Božo Pengov. Prof. Bednarik je imel slavnostni govor.

Župnik Cenčič je na Kamenici posebej poudaril veliki pomen teh proslav, ki so pri-

Oklet »Rečan« poje na Trinkovem grobu

pomogle, da je Ivan Trinko zopet pridobil tisti ugled, ki ga je dolga desetletja užival pri svojih rojakih in pri tujcih.

Trinkova želja, da bi se ljudstvo začelo prebujati k narodni zavesti, da bi ustanavljalo društva, pevske krožke in prirejalo zborovanja, se je začela končno uresničevati.

Ivan Trinko o Rezijanih

(Dom in svet 1907)

Ljudstvo kaže poseben tip in značaj. Rezijan ima zatemnelo polt, črne, kodraste lase in temne oči, kratko glavo in vzbočeno podočje in se v vsem tem znatno razlikuje od ostalih Beneških Slovencev. Krepko in žilavo je to ljudstvo, zdravo in utrjeno vsled težav, s katerimi se mora boriti, da si dobi vsakdanji kruh; skromno, potrpežljivo, pobožno in nravno. Bistroumnosti mu tudi ne manjka, saj ima precej sposobnosti za trgovino. Posebno živo čuti ljubezen do domače zemlje, čeprav mu ta ne more dajati potrebnega živila in ugodnosti. Zaveda se svojega »rezijanstva«, če smem tako reči, in je jako

ponosno, če se tujci, posebno učeni ljudje, zanimajo zanj ...

Tujih jezikov se hitro naučijo; podjetnosti jim ne manjka, pomagati si znajo izbornostorej tudi do blagostanja lahko pridejo, vsaj nekateri, če ne vsi ...

Rezijani ne hodijo po svetu na težavna dela z omejenim dobičkom, np. pr. h gradnjo železnic, k opekarnam, k izkopavanju rud in premoga, in k drugim enakim napornim delom, kakor so jih vajeni Furlani; pač pa, bolj razumni in praktični, trgujejo po svetu, ali pa se bavijo z drobnim obrtom ...

Skromnejši so krošnjari, ki hodijo po svetu počene lonce vezat, strte in razdrapano dežnike, »zasute« (pobite) šipe premenjat, predrte kotle »blekat« (mašit) in druge take vsakdanje hišne nezgodice popravljat in rane zdraviti.

Rezijanke same pa obletavajo slovenskobeneške gore in doline z drobno kupčijo (igle, niti, trakove, gumbe itd. itd.) in pobirajo zanjo cunje in druge porabljive izmečke rajši ko denar, ker znajo, da jim več nese ...

Rezija je zanimiva v marsičem in zato obrača nase pozornost učenjakov in jih vabi v svoje krilo. Mnogo se je že v različnih

Pogovor z Rezijankami

jezikih in v različnem duhu in oziru pisalo o njej...

Zemljepisne okolnosti, etniška resistenca in pa živa zavednost svoje rezijančnosti bodo še dolgo ohranile narodne in jezikovne razmere »in statu quo«.

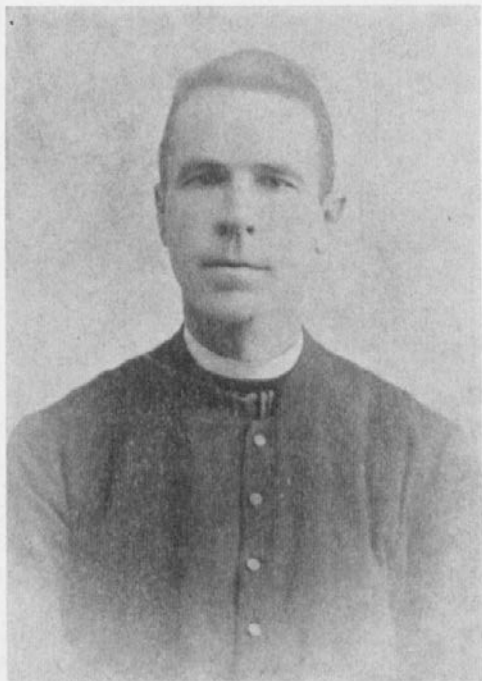
Jaka Slak

Ivan Trinko o svojem ljudstvu

Med Trinkovo zapuščino naletimo od časa do časa na dragocena odkritja. Vsak listič, vsako pismo in vsaka kartica nam odkriva moža, ki je velikodušno razdajal svoje znanje na vse strani, obenem pa ni nikoli pozabil na svoje ljudi in na svojo zemljo. Slovencem v domovini in drugim narodom je večkrat spregovoril o svoji zapuščeni Beneški Sloveniji. Pisal je v Dom in svet, v Mohorjev koledar, v Jadranski almanah in v vseh Slovencih budil zanimanje za pozabljene brate pod Matajurjem.

Med mnogimi lističi je tudi osnutek nekega govora ali članka, ki nam govori o veliki ljubezni, ki jo je Trinko gojil do svoje

42

Trinko v videmskih letih

ožje domovine. Odkriva nam skrb, bojazen in žalost zaradi nešteti krivic, ki so se ponavljale skozi vsa desetletja Trinkovega življenja. V teh vrsticah vidimo, kako je znal tudi naskrivaj prisluhni in z bistrim očesom zasledovati vsak migljaj in vsako potezo tistih, ki so skušali zastrupljati nedolžna srca beneških paglavcev.

Iz prvega odstavka, ki ni popoln, zvedemo, da so gotovi časnikarji prikazovali vsak pojav slovenstva v Benečiji kot panslavistično nevarnost. In Trinko nadaljuje:

»... Ubogi Beneški Slovenci! ki se niti svoje narodnosti ne zavedajo, kaj pa uganjati slovansko politiko! Strah, ki je sistematično in v določenih časih in prilikah prijemal časnikarske in vladne kroge nižje vrste, bi bila najsmušnejša reč, da ni imela skrivnih namer. Vik in krik se je umetno vzdigaval, da se je potem mlatilo po duhovnikih, ki so bili in so še krivi, da slovenskemu ljudstvu slovenski pridigujejo in jih slovenski katekizem uče in se torej tudi slovenskih knjig poslužujejo! Tako so se črnili pred javnostjo kot politikantje in se je ščuvalo celo slovensko ljudstvo proti njim, svojim pastirjem, pri čemer so sodelovali duševno zelo nizko stoječi, masonskega duha

nasičeni in raznih vladnih odlik in pomočkov lačni domači elementje.

Toda pustimo te tragikomične spomine. Beneški Slovenci so sploh veselega, mehkega in mirnega značaja; bistrourni, toda večinoma do zdaj brez zadostnega učila in potrebne izobrazbe.

Večinoma so bogoljubni in nravni, hudo delstvo je med njimi redka izjema. Seveda svoje napake imajo tudi oni. Posebno bi morali biti bolj samozavestni, bolj složni, skupni, podjetni in pred drugimi manj strahopetni. Bi morali vzklikati: Mi smo mi! ne samo kadar jih razgreva in osrčuje domača kapljica, ampak tudi in še posebno, kadar gre za skupno delo, za skupne koristi, za domača podjetja, za domači napredek in za korist male, pa zanemarjene Italijanske Slavije! Manj medsebojnih prepиров in več složnosti, več medsebojnega spoštovanja in potrpežljivosti.

Beneška Slovenija ni Bog ve kako rodovitna in bogata, toda lahko rečem, da bi ljudje še več kot toliko pridelali, ako bi si znali pomagati. Posebno sadjereja in živinoreja, umno razvita, bi prinesla veliko blagostanje. Zadnje čase se ljudstvo nekako živahneje in v marsičem giblje in začenja

oči odpirati. Jaz sem prepričan, da ko pridejo v tesnejšo zvezo z novimi Slovenci, katerim ne manjka učila, spretnosti in resne izobrazbe na polju domače ekonomije, se bodo lažje navzeli dobrega izgleda in okoristili se z dostojnim učilom; splošne zemljiške razmere so skupne za stare in večinoma tudi za nove Slovence.

Beneški Slovenci bi si lahko pomagali s čitanjem koristnih slovenskih knjig, ako bi znali čitati slovenski. Malokdo pozna in čita slovenski, ker v šolah čisto laških slovenščini ni mesta, celo ostro prepovedano je govoriti slovenski. Pa tudi izven šole pridne učiteljice skrbijo, da drobna šolska mladina zameta svoj materni jezik. Kdor piše, je bil slučajno nevidna priča sledečega prizora.

Bila je skupaj mala kopica otrok, ki so se igrali in seveda po domače govorili. Pride mimo njih učiteljica pa jih posvari, naj govorijo laški. Otroci nič. Učiteljica jih priganja dalje, češ saj ste Italijani, torej morate italijanski govoriti. Nekateri so izrekli, kakor so mogli, kako besedo, samo neki deček je uporno molčal. — A ti, ne boš? — Ne bom! — Kaj, nisi Italijan? — Nisem! — Kaj si pa? — Jaz sem sam svoj, kakor mo-

Kraljev portret Ivana Trinka

čerad — se je odrezal sedemletni šolarček in vsi so se zasmeli ne izvzemivši učiteljice!

Slovenci so veselega značaja, kakor sem zgoraj rekel, in radi pojejo. Toda stare domače pesmi so se poizgubile in mnogokrat fantje in tudi dekleta pojejo tuje, med katerimi se večkrat slišijo take reči, da je človeka sram. Dobro bi bilo, ako bi se tu in tam osnovala pevska društva.

Rekli smo, da bi veliko koristilo medsebojno zблиžanje in boljše spoznanje. Veliko predsodkov so laški časniki vtepli v glavo Beneškim Slovencem proti ostalim. Toda to se more popraviti z medsebojnim občevanjem. Beneška Slovenija ni brez slikovitih krajev in Primorski Slovenci bi jo lahko prihajali ogledovat. Nediška dolina je precej zanimiva in lepa. Sv. Ivàn v Čelè v Landarji je znamenita jama, ki more biti dobra točka za turistični izlet. Izleti na Matajur, na Staro goro ...«

Ni znano, kam in komu je bil ta spis namenjen. Čeprav je le odlomek, srečamo v njem celega Trinka, ki je skrbel za telesno in duševno rast svojega ljudstva. Verjetno je bilo to napisano po prvi svetovni vojni, ko so goriški in tržaški Slovenci pri-

šli pod Italijo in je želel, da bi prišlo do tesnejšega zблиžanja z njegovimi rojaki, ki so bili že nad petdeset let pod isto vladavino. Upal je, da bodo vsi Slovenci imeli iste pravice, kar pa se ni zgodilo ne pod fašizmom in, žal, niti sedaj pod demokratično Italijo.

Jaka Slak

Kardinal Antoniutti Ivanu Trinku

Dne 1. avgusta 1974 je v Bologni umrl zaradi prometne nesreče kardinal Ildebrando Antoniutti. Rojen je bil v Njemah 3. avgusta 1898. Študiral je v Čedadu in Vidmu, pozneje pa v Rimu, kjer je dosegel doktorat iz teologije. Nekaj časa je poučeval v videmskem semenišču, nakar ga je pot vodila v diplomatsko službo na Kitajsko, Portugalsko, Albanijo, Kanado in Španijo.

V dijaški letih je v videmskem semenišču spoznal Ivana Trinka, ki ga je poučeval filozofijo. Trinko je s svojim znanjem in s svojo osebnostjo tako vplival na dijake in

študente, da ga niso mogli več pozabiti. Tudi Antoniutti se ga je rad spominjal in mu je iz daljnih krajev pošiljal pisma in voščila. Eno izmed pisem je bilo objavljeno v Trinkovem koledarju leta 1968. Ohranjena so še tri pisma s Kitajskega in eno pismo iz Kanade. Vsa štiri pisma objavljamo brez prevoda v spomin na pokojnega kardinala, ki je kot mnogi ugledni dostojanstveniki zelo cenil našega Trinka.

I.

Rev.mo Monsignore,

Epifania 1930

Le arriveranno in ritardo i miei auguri come per l'anno nuovo, così per il Suo onomastico: ma la colpa non è mia se i Cinesi ed i Russi non si sono ancora messi d'accordo sulla Siberiana, che resta chiusa tra Harbin e Mauchouli, impedendo il passaggio del corriere sino-europeo.

Li gradisca però questi auguri quando e come arrivano. La loro intensità ne ricompensa il ritardo.

Monsignor Constantini si unisce a me nel desiderarle ogni miglior bene. L'anno prossimo, in gennaio, egli spera di poter trovarsi a Udine, e perciò di presentarle allora »verbalmente« i suoi voti e le sue felicitazioni.

Qui continuiamo a vivere le incerte sorti delle interminabili guerre civili. Si procede però sempre in spem, contra spem. Durante il 1929 un Vescovo e ben otto missionari hanno lasciato la vita sul campo del dovere, vittime dei briganti. Possa il sangue innocente di tante vittime generose affrettare l'auspicata aurora della redenzione per questo popolo.

La mia salute, dopo l'operazione subita nel settembre scorso, è buona; non posso però dire che questo clima asciuttissimo mi confaccia.

Rinnovo fervidissimi auguri, ed ho il piacere di dirmi sempre Suo dev.mo

Don Ildebrando Antoniutti.

II.

DELEGATIO APOSTOLICA

In Sinis

1 - VI - 31

Rev.mo Monsignore,

Voglia gradire i miei cordiali ringraziamenti per i graditi auguri mandatimi nell'occasione dell'onomastico, e si compiaccia estenderli anche agli altri Professori che hanno avuto la bontà di ricordarsi di me specialmente nelle loro preghiere. Vorrei rispondere a tutti, singolarmente, ma mi riservo di farlo a viva voce se, come spero, si realizzerà il progetto di un prossimo viaggio in Italia, dopo il ritorno di S. E. Costantini. Questi non sarà a Pechino prima della fine di luglio,

cosicché mi tocca portare ancora per qualche tempo il pondus, tutt'altro che metaforico, »diei et aestus«. La situazione cinese ha le sue luci e le sue ombre; ma bisogna rendersi conto della crisi formidabile che sta attraversando questo immenso popolo, il quale si ride-sta dal suo sonno millenario. Questo è il grande fatto: gli altri, parziali e contingenti, trovano la loro spiegazione se si considerano in questo sfondo storico.

Le Missioni, nonostante tutte le difficoltà presenti, continuano la loro marcia in avanti, e dimostrano che esse sono veramente opera di Dio.

A Lei e agli altri Professori chiedo una speciale preghiera per gli otto missionari, di cui cinque italiani, che si trovano ora nelle mani dei briganti — comunisti — per la cui liberazione si fa tutto il possibile.

Con la speranza di poter rivederci presto, rinnovo ringraziamenti e saluti cordialissimi. Dev.mo in Xsto

Dr. Ildebrando Antoniutti

III.

DELEGATIO APOSTOLICA

In Sinis

6^a Nai tze fu, PEKINI

Pechino, 10-XI-1933

Rev.mo e Veneratissimo Monsignore,

Mi lusingavo di poter venire in congedo per Natale: ma proprio ora S. E. Costantini mi annuncia che deve prolungare il Suo soggiorno in Italia. Non potendo quindi venire personalmente, come speravo, a pre-

sentare i miei auguri natalizi, non voglio tardare ad inviarli, a tutto il Collegio dei Professori di cui Ella è venerato decano.

Non ho bisogno di intrattenerLa sui dettagli della complessa situazione in cui ci troviamo. La stampa ha già pubblicato delle relazioni copiose — forse anche troppo — sul così detto caos cinese. L'anno che finisce è stato veramente movimentato: due volte la città di Pechino fu sotto la minaccia di essere occupata dai nostri vicini del Paese del sol levante o dai loro emissari; ora si respira un'atmosfera d'armistizio: ma non si sa se l'affare sia veramente finito. In altre parti il comunismo organizzato alla brigantesca con impressionante gravità. Nonostante però tutte le difficoltà che hanno turbato la Cina durante quest'anno, abbiamo un consolante risveglio nelle opere missionarie. Oltre sessantamila sono gli adulti convertiti, con un aumento di diecimila sul numero delle conversioni dell'anno precedente. Questi risultati sono la prova più evidente della divina protezione, e della fecondità del lavoro dei nostri impareggiabili missionari. Raccomando alle Sue preghiere e a quelle di tutti i Professori la tormentata Chiesa Cinese che soffre, combatte e spera in attesa di giorni più sereni.

Rinnovando i migliori auguri, e con la speranza di poter presto rivederci, godo confermarmi Suo dev.mo in Xsto

D. Ildebrando Antoniutti

IV.

DELEGATIO APOSTOLICA

N.º L. P.

OTTAWA (Canada) 27 Gennaio 1952
520 Driveway

La solennità di San Giovanni Crisostomo mi fa ricordare il mio venerato Professore di Filosofia, al quale sono lieto di rinnovare i miei fervidi voti augurali, con l'assicurazione di un fedele »memento« nelle mie preghiere per la sua salute e prosperità.

I due suoi compaesani raccomandatimi con biglietto del 25 novembre mi hanno scritto da Sudbury, dove sono stati destinati al loro arrivo in Canada. Mi sono interessato di essi, nel senso desiderato, presso l'Ufficio dell'Immigrazione di Ottawa, ed ho chiesto al parroco della Chiesa degli Italiani di Sudbury di aiutarli nei loro bisogni. Purtroppo i primi tempi sono sempre duri per tutti i nuovi venuti; e la fortuna dell'emigrante si costruisce pazientemente e non senza sacrifici.

Con rinnovati auguri, mi creda sempre Suo dev.mo e obb.mo in Xsto

+ Ildebrando Antoniutti

Pismi dveh mož

Prečastiti monsieur,
velenični gospod profesor!

V prijim imenu Vas ponovno zahvalim
za prebogate dokaze Vaše gostoljubnosti
in v imenu sbratov, ki sem jim poročal
v svoji poti v Videm, Vas moram zahvali-
ti za vse dobrohotnosti naši stvari v
prilogi.

Pa zopet sem tu s prošnjo.

Mi smo sestavili pravila za „Kmetijske
in delavske zveze“ (kristianska socialna,
demokratska načela) ter ga hočemo
predložiti vladi v potrdilo.

Ustavitelj me je pa nujno prosil,
da Vas zaprosim za sledeče, ker
v Trstu ni nikogar, ki bi znal
odgovoriti na to:

„Ali pozna italijanska zakonodaja (legislazione) javno-pravni
ensčaj stanovskih organizacij
(kakoršno mi snujemo)?“

Češči Consigli di lavoro se le centralne
naprave ali pa so stanovske
formacije, ki imajo zaslonbo
javnega prava?

Nas to zanima, da v pravih
označimo namen in sredstva za
dosega namena naših „kmetških in
delavških zvez“. Ali se bi v

ital. pravn ovirala zveaa
" Kmetška in delavska zveaa " 2

O tem, prečastiti monsignore, želi
g. župnik Ivan Rejcek, Sv. križ
- Cesta pri Gorici (I. Croce presso
Gorizia - Vipacco) rekomandiran
in brzen odgovor. Monsignore,
veliko situost vam delam
tudi s sledečim :

Korda nam bo delala vlada
pri ustanavljanju kmetških zvez
ovire. Podpirali bodo vlado
komunisti.

Prosil bi vas, da bi prof L. Ljuzin

opozorili na to že sedaj (dovoljuje se
občini zbor!), ker pač ne more biti
P.P. vseeno, da Komunisti zborujejo,
mi pa ne. To opozorenje bi bilo
dobro že kasneje. Obratno bomo mi
to storili: ko dobijo naše zadruge
dovoljuje se novz iz Jug. v Italijo,
bodo naše zadruge oddajale bleso
v prvi vrsti vašim katoliškim.

Monsignore! Odgovor želi direktno
g. Is. Rejce na omejenem naslov.

Larena Ludo izseka

preč. nonsignoriju

Trst, 30. XII. 1920

Trst, via Armeni 7

Ljeka Virgilij

Kaplan

Prelečariti in dragi prijatelj!

Že sravn me je ker sam
toliko časa ne pišem. Sprvič sem hotel
priti osebno v Rusijo, pa nisem mogel
potem smo imeli teden duhovnih vaj;
naračujič, ker mi je g. Kramar zagotovil
da pridete v Rusijo, sem se podal v Rusijo,
pa tam Sas ni bilo. Zato se vam moram
vsaj pismeno odzvati. In najprej naj Sas
prav lepo zahvalim za poslanec mi knjige.
Prejeljiva povest (karkor sploh vse njegove)
mi je jako udejala. On je pristen feminist

Duhovnika in prepričan sem da vpliva
reli blagodejno na ljudi ki ga čitajo.
Tudi kot umetnik je prvoroden; samo
- čim po amuzierato - bi rekli Italijani.

Vi torej se vedno mislite na list
za naše ljudi. Krvavo ga je potreben; toda
dati prazni listi circumstances - se hojim
da trenutok ni ugoden. Še najbolj beri
dobe prisla kakšna domaća "Gratika", kakšna
je bila (novem ali še obstaja) ona stara -
je pridu prikajala k nam iz kronjškoga
in ktere so se stari ljudje jako veselili.

Tržno se radujem da Maus. Sedaj ostane
na, mojem mestu. Vsaj eno nasilje brezupesno!
Govorilo se je res (in ne brez podlage) da bi mi navelo
dovolj jez. To bi bil pravi in neustranski absurdum.
Sprinc sem se smejal; pozneje sem se prestrašil;
pa sem napravil take Rusake in izjave, da ni
bila več mogoča moja Kandidatura. Nato je
prišel Maus. Liva. Za Slovence bi bila reč, kar
je jarko vnet za nje in zna popolnoma slovenski.
Toda so se vendar vsledili tudi v forici in napra-
vili kar je bilo edino prav.

nekoliko pozneje se vidimo v forici. Za edaj
zopet vam lepa krala in pa rečen pridar!

ndani
Jan Trnka

Na prejšnjih straneh objavljamo dvoje zanimivih pisem, () fotokopije rokopisov, ki sta si ju izmenjala v težkih časih pred petdesetimi leti, dva vodilna moža slovenskega političnega in javnega življenja v novi državi, na obeh straneh Soče.*

Virgilij Šček je bil izvoljen za državnega poslanca v rimskem parlamentu pri prvih volitvah po vojni leta 1921 obenez z Vilfanom, Podgornikom in Lavrenčičem na listi Jugoslovanske narodne stranke, z znakom lipove vejice, ki je dobila v goriško-gradiščanskem okrožju 39.068 glasov.

Se predno je bil izvoljen za poslanca je začel Šček obenem z idejnim pobudnikom krščansko socialnega gibanja na Primorskem, Ivanom Rejcem, pripravljati tla za množično ljudsko organizacijo Kmečko-delavskih zvez.

V ta namen se je obrnil za nasvete in pomoč na msgr. Ivana Trinka in preko njega na takrat že vodilnega italijanskega politika Luigija Sturza, s katerim je Trinko vzdrževal osebne in politične stike tudi kot član videmskega pokrajinskega sveta od 1920 dalje.

Oba vodilna moža slovenske skupnosti v Italiji sta že pred petdesetimi leti videla njen možni obstoj na svoji zemlji tudi na trdnih gospodarskih in socialnih temeljih.

Iz Trinkovega pisma pa se razberejo njegove misli in ocene o nekaterih naših književnikih.

Takrat je Šček pripravljaj izdajo lista za goriške Slovence. Tudi Trinko je mnenja, da je zelo potreben za naše ljudi. Obenem izraža predlog, da bi se začela izdajati domača Pratika. Njegova misel se je uresničila šele precej let potem, ko je začel izhajati kole-njegovim ožjim rojakom in njegovi zemlji.

S pričujočim letnikom obhajamo neke vrste jubilej tudi Trinkovega koledarja. Posvečen je v prvi vrsti spominu na moža velikega duha, a skromnega po svojem značaju.

Tudi ta poteza v vsestranski duševnosti beneško-slovenskega očaka se vidi v njegovem pismu. Ko so celo uradni krogi postavljali Trinka kot kandidata za nasledstvo goriškega nadškofa Sedeja, je Trinko odločno odklonil eno najvišjih cerkvenih dostojanstev. Sam piše, da se je sprva smejal, pozneje pa prestrašil, ko je slišal predloge o svoji kandidaturi.

V svoji veliki ponižnosti se je izrazil, da se ne čuti dovolj vrednega in močnega, da bi nosil tako breme, ki je strlo tudi nadškofa in kneza Sedeja. (*)

(*) Obe pismi sta v arhivu prof. Rada Bednarika v Gorici.

NAŠI MOŽJE

ANTON CUFFOLO

ob 15-letnici smrti

Oktobra je minilo petnajst let, odkar nas je zapustil Anton Cuffolo-Čedermac, ki je bil od leta 1920 kaplan in župnik v Lazah v Nediški dolini.

Cuffolo je bil rojen v Plestiščah v zapadni Benečiji 16. septembra 1889. S trinajstim letom je odšel v semenišče v Videm. Svoje študije je dokončal v trenutku, ko je izbruhnila prva svetovna vojna. Takoj po novi maši je moral k vojakom. Bil je na soški fronti, kjer je bil ranjen in sta ga takoj nato napadla še tifus in kolera. V bolnišnici je zvedel, da mu je doma umrl oče, na fronti pa sta padla starejši in mlajši brat. Ko je okreval, so ga pustili domov. Škof ga je poslal v Mernik, kjer je moral opravljati tudi županske in druge civilne posle. Bricem je veliko pomagal. Težko jim je bilo, ko se je marca 1920 poslovil od njih in je sprejel kaplanijo v Lazah.

Cuffolo je bil zvest učenec Ivana Trinkina. Ob Trinkovi 80-letnici (1943) je slovesno priznal: »Nocoj bo točno štirideset let (1903), ko sem prvič pokusil tisto sladko belo vino, ki je vžgalo v meni zavednost in navdušenje, ki nista več ugasnila.« Takrat je bil Cuffolo 14-letni deček. Po štiridesetih letih, v zreli moški dobi, ko je spoznal krivice, izdajstva, tlačenje in zapostavljanje, je mogel s ponosom izjaviti: »Zadnja 40 leta so bila najhujša za naš narod, odkar biva ob Nadiži. Vse peklenške, posvetne in cerkvene moči so se združile, da bi ga enkrat za vselej udušile. Pa narodi ne umirajo. Čuval nas je Bog, ki je ustvaril narode, in pravični Bog, ki je volu dal roge, da se brani, zajcu noge, kači strup, nam je dal za branilno orožje *trmo*. V nevihti suho in gnilo listje je sicer odpadlo, več se jih je spreverglo v netopirje, a jedro, trmasto jedro naroda je ostalo.«

Vse, kar je doživljal v teh letih in pozneje, si je vestno zapisoval v dnevnik, ki je živa priča vseh dogodkov v Benečiji. Nadvse ga je bolelo, ko je fašizem prepovedal slovenske pridige in slovensko bogoslužje. Dne 17. junija 1939 je zapisal v dnevnik: »Do leta 1934 so po beneških vaseh imeli v latinščini samo strogo liturgične obrede, vse

ostalo bogoslužje (zelo lepo) je bilo v slovenščini in kadar koli je hotel videmski nadškof ali kdo drugi ukiniti te navade, se je Rim uprl. Fašizem pa je izkoristil primerni čas in popustljivost videmskega nadškofa ter je nasilno ukinil te večstoletne navade v veliko škodo duš, ker verniki niso nadomestili stoletnih navad z novimi.«

»... Do leta 1933 so naši ljudje na cvetno nedeljo radi hodili v Špetar, da so poslušali petje pasijona v slovenščini. Peli so ga trije duhovniki po blagoslovu oljk...«

V vsem tem trpljenju, bojih in razočaranjih ga je pogostoma spremljala mati, ki mu je gotovo vlivala poguma, ker je znala tudi sama trpeti. Dne 22. aprila 1940 je dobesedno takole zapisal o njej v svoj dnevnik: »Umrla je v Platiščah opolnoči dne 30. aprila 1940, gospa Mariana Specogna, vdova po Boštjanu Cuffolo, mati tukajšnjega kaplana, v 78. letu svoje starosti. Slovesen pogreb blagopokojne je bil danes ob 10^h z udeležbo 8 duhovnikov. Pokojna Mariana Spekonja je bila nedosegljiva kristjanska mati, ki je vzgojila v kristjanskem duhu 8 sinov in 7 vnukov. V njeno hišo je vstopil vsak mimo-idoči duhovnik in vsak siromak je bil pokrepčan. Umrla je po dolgi in težki bolezni

in je prenašala tudi največje trpljenje z največjo vdanostjo v voljo božjo in z molitvijo na ustih. Pokojna je bila večkrat za kratko dobo pri svojem sinu v Lazah, kjer so jo vsi spoštovali. Bog ji daj večni mir in pokoj in večna luč naj ji svetil!»

Ob padcu fašizma je dne 25. julija 1943 med drugim zapisal: »Mussolini je vedno satansko sovražil zlasti Slovence... Ta podeželski neuki učiteljček se je povzpел s palico, z ricinovim oljem in z revolverjem, zdaj pa mora bežati med rožljanjem orožja, preklet od vsega sveta. Bodoči rodovi bodo o njem govorili kot o Atilu, Džingiskanu in drugih bičih človeštva!«

Cuffolo ni niti slutil, da bo moral tudi po padcu fašizma preživeti marsikatero bridko uro. Ni mislil, da se bo moral tudi po vojni v demokratični državi boriti za najosnovnejše pravice svojega ljudstva. Bivši fašisti so kmalu dvignili glave. Začeli so izdajati tajno glasilo »Il tricolore«, v katerem so napadali beneške duhovnike. Cuffolo je 7. aprila 1946 o teh zlobnežih takole zapisal v svoj dnevnik: »Ker bivšim snoparjem naše doline in raznim ovaduhom se ni po rešitvi nič hudega zgodilo... so se tako okoražili, da so, kakor leta 1924 1925 vpeljali

zopet teror v deželo. Ko so mislili, da je teren pripravljen, so prošlo nedeljo prihrumeli kakor razbojniki v Laze in po vasi kričali "Hočemo, da kaplan pridga taljansko!" Pretepli so Koreniča in strašili, da bodo obračunali tudi s kaplanom... Kaplan pa se jih ni ustrašil in danes je prebral v taljanskem jeziku dolgo, skrbno pripravljeno izjavo, v kateri je vernikom dokazal, da s tem, da pridga slovensko, kakor se pridga tukaj že čez 1000 let, kaplan je v redu s svojo vestjo, z zakoni Sv. Cerkve, s svojimi Predpostavljenimi in tudi z italijansko vlado — kot dokaz je prečital dve pismi sedanjega Videmskega Prefekta, ki v imenu ministra za zunanje zadeve zagotavlja, da italijanska vlada spoštuje slovenski jezik in zagotavlja prostost za govorjenje, pridganje, petje itd. in celo prosi, da bi se mu naznanilo osebe, ki bi se temu upirale. Vsi v naši deželi, fašisti in protifašisti, bogati in ubogi, najbolj zagrizeni šovinisti, doma, v gostilni, v prodajalni, na občini, v davkariji, povsod in vsi, kadar se gre za svojo korist govorijo v Benečiji slovensko, in nobeden ni zaradi tega zmerjan kot izdajalec, kot "komunist" — kako je to, da nekateri elementi, katerim je mar pride in za cerkev

in za sv. zakramente kakor hudiču za žegnano vodò, kako je to, da se zaganjajo kakor razkačeni volkovi proti slovenskim pridgam, s katerimi skuša duhovnik podučiti otročiče, ki ne hodijo še v šolo, stare, ki nikoli niso bili v šoli, mlade, ki niso študirali

g. Anton Kufolo

srednjih šol, da bi bili zmožni razumeti lepo italijanski jezik, v težko razumljivih resnicah sv. vere v edinem jeziku, ki ga vsi brez izjeme lepo znajo, v maternem jeziku? ... Ogorčena polemična izjava kaplanova je napravila na vernike globok vtis. Nihče v cerkvi se ni odkašljajal, ne se ozrl na bližnjega, nikoli v cerkvi ni bilo večje tišine ...»

Napetost se je pa vedno bolj stopnjevala in napadi so si sledili v taki meri, da so o tem pisali vodilni časniki. V drugi polovici maja 1950 je deset slovenskih duhovnikov iz Benečije, katere so najbolj napadali, zaprosilo za sprejem pri videmskem prefektu, ki jih je zelo ljubeznivo sprejel. Z njim so se odkrito pogovorili. Prefekt jim je med drugim rekel: »Če se vam duhovnikom zdi koristno za vaše poslanstvo, da molite, pridigate in požete po slovensko, imate za to vse pravice in v vesti morate to storiti.« Sovražniki pa niso odnehali. Napadi so se toliko časa vrstili, da je župnik iz Sv. Lenarta g. Kračina vložil tožbo proti dvema časnikoma. Ta tožba se je vlekla dve leti in na koncu so morali toženi časnikarji poravnati vse sodnijske stroške.

Iz Cuffolovega dnevnika zvmemo, da s tem še ni prenehala gonja proti slovenskim du-

hovnikom. Od časa do časa so razmnoževali razne okrožnice in lističe, s katerimi so na najpodlejši način blatili beneške duhovnike. Cuffolo je eno izmed teh imenoval »zločinska tajna okrožnica« in ob njej zapisal: »Za krajevno zgodovino in za spoznavanje časov bo koristno, da jo prepisem "ad litteram" (dobesedno).« To okrožnico so razposlali po smrti msgr. Trinka in ob imenovanju novega šempeterskega dekana. Sestavil jo je »Odbor za obrambo vere in domovine v Nadiških dolinah« in jo razposlal vsem županom Nadiških dolin in drugim uglednim predstavnikom civilne in cerkvene oblasti. Da bomo laže razumeli vso ogorčenost, ki jo je Cuffolo pokazal pri takih zapiskih, hkrati pa tudi laži in klevete zlobnih ljudi, naj bo tu okrožnica objavljena v prevodu. Cuffolo jo je namreč prepisal v originalu. Izdana je bila novembra 1954.

Dne 26. junija je v svojem rodnem kraju na Trčmunu umrl msgr. Ivan Trinka, ki je bil nad 40 let profesor v videmskem semenišču. Po štirih dneh, dne 30. junija so tukajšnji duhovniki organizirali pogreb, ki se je, kot je vsem znano, spremenil v navadno slovensko komunistično zborovanje. Med pogrebnim obredom je bilo dovoljeno nesti v cerkev vence s trakovi

jugoslovanske zastave z rdečo zvezdo. Ta pogreb je bil jasno demonstracija nekaterih duhovnikov naših dolin in upravičeno priznanje delu pokojnika, ki se je rad nazival »Zamejski« (tostran meje).

Najvišje cerkvene in politične krajevne oblasti so šle peš na Trčmun, da se poklonijo umrlemu. Ljudstvo pa je ostalo pri svojem domačem delu in se ni udeležilo pogreba. Zakaj naši ljudje niso tekli na Trčmun, da bi se poslovili od msgr. Trinka? Ker ni kot deželni svetovalec prav nič napravil za svoje kraje in ker je kot *vzgojitelj pokvaril svoje najljubše učence*. Dokaze za to prinašamo na priloženem listu. Naši ljudje imajo to mnenje o msgr. Trinku: *»Za vero in za domovino bi bilo bolje, da bi se ne bil nikoli rodil!«* Bog bodi usmiljen njegovi duši in naj privede na pravo pot naše duhovnike, da bo to koristilo veri in miru naših ljudi.

Cerkvena in civilna oblast pa naj se zaveda resnega verskega in političnega polčžaja, ki nastaja v naših dolinah. Naj krepko in hitro ukrepata, da zajeziijo protiverske in protinarodne tokove, ki se hočejo vgnездiti v naših dolinah.

Tajna okrožnica je bila brez podpisa, na dodanem lističu pa 15 imen beneških duhovnikov, katere je Trinko »pokvaril«.

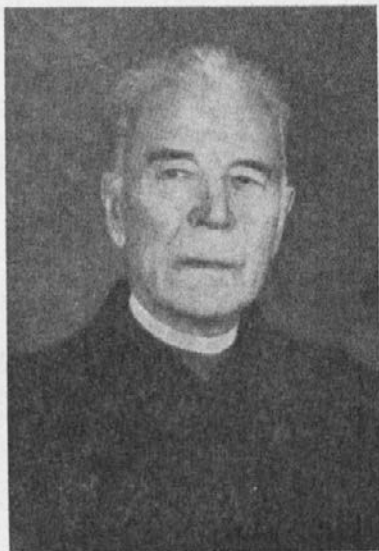
Sum za take okrožnice je padel tudi na nekatere duhovnike, zato je videmski nad-

škof čutil potrebo, da je take okrožnice ob-
sodil. V pismu z dne 17. decembra 1954 je
prepovedal vsem duhovnikom, da bi pisali,
objavljali ali širili anonimne spise proti last-
nim sobratom. Kdor bi se tega ne držal,
bo »ipso facto« suspendiran.

Dne 16. maja leta 1955 so se pri videm-
skem nadškofu zbrali vsi slovenski duhov-
niki iz šempeterske dekanije in so mu po-
novno predložili svoje pritožbe in zahteve.
Prikazali so mu tudi obupni gmotni položaj
beneških duhovnikov, ki niso dobili niti ti-
ste pomoči, ki je bila določena za revne du-
hovnike. Cuffolo je nadškofu razložil, da je
bil tudi pri prefektu Meneghiniju in mu po-
ročal, da beneški duhovniki nimajo istih
pravic kot drugi duhovniki v republiki.

Dne 1. oktobra 1957 Cuffolo poroča, da
so se zbrali pri novem videmskem nadškofu
slovenski duhovniki, ki so mu izročili po-
sebnost spomenico, v kateri so prikazali ver-
sko stanje Benečije. Prosili so ga, »naj po-
skrbi, da se duhovniki, ki ne poznajo jezika
naših ljudi, ne bi posluževali *tolmačev* za
spovedovanje starih in umirajočih in da ne
bi spovedovali samo s kretnjami rok tistih
oseb, ki se ne morejo spovedati v italijan-
ščini.«

Cuffolo je do zadnjega pisal svoj dnevnik in nam v njem prikazal dolgoletno borbo za naravne pravice beneškega ljudstva. In ta borba še vedno traja. Beneški duhovniki tudi danes trkajo od vrat do vrat kot hlapec Jernej in iščejo svoje pravice. Ali jih bodo še dolgo iskali?!

Spominska podoba

Č. G. Antoniju Bankiču
novomašniku

Nedolžne danes pred Tebój device
V veselji svetem trosijo cvetice;
Oh, ne zavrži jo, če vmes bo pala
Pesmica mala!

Prijatelj moj i brat! danes vesela
S Tebój vsa naša mala je dežela,
Ker prvič daroval si k božji slavi
Dar nekrvavi.

Iz tisočerih nebo Te izbralo,
Oblast Ti sveto, vsemogočno dalo,
Postavilo med ljudstvo Te kot svečo
Lepo gorečo.

Kipí Ti v prsih malado srce, vtaplja
Se v Bogu duša Ti goreča, kaplja
Za kapljo od veselja Ti in sreče
Po licu teče.

Oj oni Bog, ki v roko posvečeno
Ponižal se Ti je, naj neskajljeno
Ti skozi dolgo vrsto dni veselje
Denašnje pelje!

Z ognjenim pišem Ti peresom, gledi!
In dobro si zapomni ti besedi,
Da več ne padejo Ti iz spomina:
Bog-domovina!

Naj koder bodi Te osoda nosi,
Na pot Ti žalost al veselje troši,
Tolažba Tebi vedno bod' edina
Bog-domovina.

In ko, pozvan, nemudoma veselo
Med ljudstvo se podaš na sveto delo,
S Tebój naj kliče vernih Ti množina:
Bog-domovina!

Za vero in za dom krepkó desnico
Dvigúj nevstrašno nad vragóv množico,
In Te ovenča zmagovalca sina
Bog-domovina.

V Landerji 7 septembra 1890.

Prijatelj
D. IVAN TRINKO

Iz govora župnika Cenčiča na Kamenici

... Resnica se ne boji ne cajta ne judi, an al priet al potle premaga use lage an neumno obrekovanje.

Monsignorja Trinka, ki je živeu an skrbeu za našo Benečijo, za pravice naših beneških judi, fašistična propaganda an propaganda tistih judi, ki po naši Benečiji so pouerbal fašistični duh, če tudi so spremenil tessero an srajco, so ga lieta an lieta mala le za komunista, za titina, za človjeka naspruotnega Italiji. Donas, 20 liet po njegovi smarti, njegovi naspruotniki muorjo spoznat, da je bil Monsignor Trinko narbuj velik človek, ki se je rodiu u naši Benečiji, obdarjen od Boga s posebnimi darovi u pameti, u sarcu, u duši. Pravičan kristjan, svet duhovnik, zvest italijanski daržavljan, poseban sin naše Benečije, kateri je posvetiu use svoje življenje u neskončni jubezni. Monsignor Trinko je postau za našo Benečijo neugasljiva luč an pravi prerok...

San reku u začetku, da stari led, ki je lieta an lieta moriu našo Benečijo, se je začeu tajt, cajti so se začel spreminjat an tudi pamet an mišljenje naših oblasti do nas. Pa use to nie ku dan dobar začetak. Če ciemo, da se pride do pravega konca,

Rodna hiša msgr. Trinka

muormo dan za dnevom, lieto za lietom združiti kupe use naše moči an sile; se uglobočiti u jubezni do naše beneške zemlje; ostati zvesti našemu beneškemu narečju; ohraniti naše tradicije an našo podobo; postati zmiran buj zavedni Benečani. U tem dielu nam pridejo na pomuoč, kakor kaže naš donášnji praznik, naša kristjanska vera an kultura, ki nas združujejo, an ne ločijo, z drugimi narodi.

Prava viera an kultura spoštujejo usakega čovjeka an usak narod, posebno spoštujejo jezik usakega čovjeka an naroda, kjer s svojim posebnim jezikom usak narod an usak človek odkriva svojo notranjo dušno bogatijo, s katero ga je Buog posebno obdaru. Tudi nam Benečanom, Buoh je dau posebno notranjo dušno bogatijo an poseban jezik, da jo ODKRIJEMO.

Zato piejmo an molimo, jokajmo an vriskejmo po našem, takuo ki Buog nam je dau piet an moliti, jokat an vrisekat. Samuo takuo naše petje an molitu, naš jok an vriskanje bojo resnični an naši, Bogu ušeč an judem.

Vas pozdravim an voščim, da se spet srečamo, če bo božja voja, drugo lieto za naš peti praznik na Kamenici.

Slovo na Trinkovem grobu

Iz neobjavljene Trinkove korespondence

Če pregledujemo razna pisma, dopisnice in razglednice, ki jih je Trinko dobival od vseh strani, vidimo, da so se nanj obračali ljudje različnega poklica in prepričanja, preprosti in učeni; vsi pa so se hoteli ob njegovem znanju obogatiti.

Iz korespondence, ki jo objavljamo, odkrivamo razne osebnosti, obenem pa tudi veličino Trinkove podobe.

Poglejmo tri razglednice Vatroslava Holza. Dve mu je pisal iz Ljubljane, eno pa iz Šmarij pri Jelšah. Na eni je podpisan tudi pesnik Anton Aškerc.

I.

Na razglednici je slika Simona Gregorčiča z njegovimi verzi. Pod sliko je tiskano voščilo: *Vesele velikonočne praznike*. Pod voščilom: *V Ljubljani, 29/3.07 - V. Holz*. Nato sledi Holzev rokopis:

Prečastiti prijatelj! Pošiljajoč Ti iskrene čestitke za Velikonoč, priporočam se Ti v blagohoten spomin z vsem spoštovanjem. Piši kaj.

V. Holz

Razglednico je izdala Družba sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

II.

Na razglednici je zgoraj panorama Ljubljane, v levem kotu spodaj slika magistrata. v desnem kotu pa Ivan Hribar, župan. Pod sliko je datum: *Ljubljana, 26/I 09. - V. Holz.* Na hrbtni strani:

Velečastiti prijatelj! Za jutranji god Ti želim vse najboljše in se Ti priporočam v nadaljno naklonjenost. Jeli si čital Aškerčev knjigo: »Akropolis in piramide«, ki je izšla o Božiču 1908 pri Schwentnerju?

Ob strani je Aškerčev podpis: *Pozdrav Vam! Svobodomislec Aškerc.*

III.

Na sliki: Šmarje pri Jelšah z datumom: *10. II. 1913.* Na hrbtni strani:

Vesespoštovani prijatelj! V zahvalo na prelepi razglednici od 5. II. 1913. Ti pošiljam sliko Šmarij pri Jelšah, kjer sem svoje dni preživel vesele ure z ovekovečenim pesnikom Aškercem, stanujočim v oni mali hiši pred cerkvijo, kar znači znamenje. (op.: znamenje z rdečim svinčnikom.) Bog Te ohra ni zdravega in čilega Tvoj

V. Holz

Ob strani: *Moj naslov v Ljubljani ostane do 30. IV. 13 še.*

* * *

Trinka je poznal tudi *Viktor Bežek*, pedagog, jezikoslovec in urednik Ljubljanskega zvona. Bežek je bil samo tri leta starejši od Trinka. Bežek je skoraj deset let poučeval na ženskem učiteljišču v Gorici, pozneje pa je bil ravnatelj učiteljišča v Kopru. Ko je bil v Gorici je spoznal tudi Ivana Trinka. V pismu, ki ga objavljamo, izraža željo, da bi se rad privadil italijanščini in prosi Trinka za posredovanje.

Prečastiti gospod profesor! Oprostite, da Vas po tolikem presledku — zadnjič sem bil menda Vaš gost v družbi Marice in prof. Rutarja leta 1898. — zopet posetim vsaj s temi vrsticami. Nadejajoč se, da ste živi in zdravi, dasi ni o Vas ni duha ni sluha, se drznem Vaše velerodje nadlegovati z neko prošnjo. Jaz bi se rad nekoliko privadil italijanščini, katero sicer teoretično še precej dobro poznam, a praktično prav slabo, in tako bi se rad v teh počitnicah za par tednov nastanil v kakem italijanskem mestu, najraje v Vidmu, ki mi prav ugaja. Zato je moja prošnja ta, da bi mi Vi šli nekoliko

na roko z dobrim svetom. Jaz bi se rad nastanil za par tednov v kakem privatnem stanovanju, najraje pri kakem učitelju, ki bi lahko tudi lekcije dajal. Ako bi bil kak človek, ki bi se rad slovenski učil, bi ga jaz rad slovenski učil v zameno. Največ bi mi bilo do tega, da bi prišel do prilike, da bi poslušal dobro italijansko konverzациjo. Tudi konference, pridige ali predavanja ital. bi rad poslušal. Iz vsega naštevanja ste pač že uvideli, kakšne so moje želje in ako mi morete dati par dobrih svetov, bi Vam bil jako hvaležen. Hrane pa privatne ne bi maral, nego menim zahajati v gostilno. V Videm mislim priti v soboto, in zelo bi mi bilo drago, ako mi dotlej daste nekoliko informacij.

Proseč Vas oproščenja radi nadlege in zahvaljujoč Vas že naprej za prijazno uslugo, beležim z odličnim spoštovanjem Vašemu velerodju prevdani

V. Bežek

V Gorici, dne 28. VII. 02

* * *

V prijateljskih stikih s Trinkom je bil tudi Ivan Hribar, ki je bil rojen leta 1851 in je učakal visoko starost. Štirinajst let

je bil ljubljanski župan in pod njegovim vodstvom so bila opravljena razna javna dela. Hribar je bil predvsem politik in se je zavzemal za narodnostne pravice. Tudi pisal je veliko v razne časnike in časopise. Iz dveh ohranjenih pisem spoznamo, da sta se s Trinkom večkrat srečala in sta si v mlajših letih veliko dopisovala.

I.

Dragi prijatelj. Življenjska pot in veliki zgodovinski dogodki pretrgali so najino občevanje in tudi dopisovanje, vendar pa upam, da mi ne boste zamerili, ako Vas ogovarjam ob spominu na najino poznanstvo in duševno sorodnost s prijateljskimi besedami. Večkrat sem v teku let in ob dogodkih časa mislil na Vas. Prav živo mi je pa one trenutke, ki sem jih z Vami preživel v živahnih pogovorih v Vidmu, priklicala v spomin vest, da ste dočakali svojo sedemdesetletnico, ki je pri meni že davno za mano. Nadejam se, da ste še vedno telesno in duševno krepki in zdravi in prav iz srca Vam želim, da takšen učakate najskrajnejših granic človeškega življenja.

Za spomin na najine svoječasne prijateljske stike, dovoljujem si poslati Vam se-

dem zvezkov svojega slovstvenega dela. Upam, da najdete v njih marsikaj, kar Vas bo zanimalo.

Sprejmite moje prijateljske pozdrave in preživite lepe velikonočne praznike v sreči in zadovoljstvu. Vaš

Iv. Hribar

V Ljubljani, 10/4. 1933

II.

V Ljubljani, 20/4. 1933.

Dragi prijatelj, knjige sem Vam poslal priporočeno in sem danes reklamoval dokaz, da Vam jih je pošta izročila. Iskreno Vas pozdravljam Vaš

Iv. Hribar

* * *

Morda bomo zvedeli tudi za stike, ki jih je Trinko imel z raznimi slavisti: Oblak, Jagić, Černy in drugi. Nadvse zanimivo pa bi bilo, če bi mogli odkriti pisma, ki jih je Trinko pisal vsem tem možem. Morda se bo kdaj vsaj delno to posrečilo. In šele takrat bomo spoznali Trinka v pravi luči, ki nam bo osvetlila v celoti njegovo delo.

STARE PRIČE

MISAL V SLOVENSKEM JEZIKU

V župnijskem arhivu v Špetru Slovenov se je še pred nekaj leti hranil zanimiv misal, ki je za potrditev našega jezika v slovenskih farah pod Matajurjem izredne važnosti. Misal je v navadni obliki starih velikih obrednih mašnih knjig. Na prvi strani je sledeči naslov v latinskem jeziku:

**Missale Romanum — Slavonico idioma-
te, iussu S.S.D.D. Papae Urbani VIII° edi-
tum tipis et impensis S. Congregationis De
Propaganda Fide — Roma Anno 1741.**

(Rimski misal — v slovenskem jeziku, po ukazu sv. očeta papeža Urbana VII. izdan in tiskan na stroške Sv. Kongregacije za razširjanje vere — Rim, leta 1471).

V misalu je tudi priloga z mašo svetega Simona preroka s sledečim napisom:

»Priloga Misalu iz leta 17121 — Župnija S. Pietro degli Slavi«.

Misal je tiskan v glagolici, priloga pa v latinskimi črkami v staroslovenskem jeziku. Vzeta je bila najbrž iz nekega drugega misala, ki je bil izdan dvajset let prej.

Misal potrjuje, da so bili v nekdanjih časih v službi po teh krajih tudi duhovniki iz Istre in Dalmacije. Maševali so v staro-slovenskem jeziku, seveda pa v rimskem obredu.

Ugotoviti pa moramo tudi, da so tiskane priče o obstoju našega jezika v Slovenski Benečiji stare, tudi v tem primeru, že več kot četrto stoletje.

MARTIN JEVNIKAR

Jezik v poezijah Ivana Trinka

Študij slovenščine

Ivan Trinko Zamejski je izreden primer beneškega Slovenca, ki se je sam naučil toliko knjižne slovenščine, da je postal ugleden pesnik in pisatelj. Vsa njegova šolska izobrazba je bila italijanska in se je začela z osmimi leti v Jeleni pod Trčmunom, nadaljevala v Čedadu in zaključila v Vidmu, kjer je dovršil gimnazijo, licej in bogoslovje (1886). Ker je bil tako vsestransko nadarjen je postal po novi maši in vojaščini

prefekt v semenišču ter je poučeval na nižji gimnaziji matematiko in prirodoslovje, leta 1895 pa je dobil stolico filozofije na liceju, poučeval pa je tudi slovenščino slovenske bogoslovce. Tako je živel v Vidmu do upokojitve.

Ne samo šola, tudi vse okolje je bilo italijansko, tako da je po besedah Andreja Budala »na nižji gimnaziji po sili že precej zdrknil v čisto italijansko valovje«. Že v Čedadu se je v šoli tako odlikoval, da je dobil na koncu leta zlato svetinjo. V gimnaziji v Vidmu pa so učence navajali, da so se urili v italijanskem pesništvu. In Trinko se je tako izpopolnil, da je bil spreten italijanski pesnik, kar dokazuje zlasti pesnitev *Eccidio d'Aquileia*, ki jo je izdal v slovenščini in italijanščini leta 1896 v Vidmu. Da ni pozabil materinščine, so ga obvarovale počitnice, ki jih je preživel med domačimi ljudmi, in občevanje z narodnim buditeljem Petrom Podreko, ki je bil tedaj župnik v Roncu.

Vse znanje knjižne slovenščine je bilo torej sad lastnega veselja in truda, žrtvovanja prostega časa in moči. Ko ga je Virgil Šček kot študent 1905 obiskal v videmskem semenišču, mu je Trinko povedal, kako je

odkril slovenščino: »Ko je prišel v videmsko semenišče, je nekoč v knjižnici naletel na slovensko tiskano knjigo. Prvo. Ni se mogel načuditi, da imamo tudi Slovenci knjige. Dotlej je videl samo italijanske in latinske.« Moralo je to biti v šesti gimnaziji, zakaj tedaj si je oskrbel slovenske knjige in liste in se s tako vnemo vrgel na študij knjižne slovenščine, da je v prvem letu bogoslovja že lahko v Ljudskem glasu (1883) priobčil spis *Beneški Slovenci*, dve leti pozneje pa je s pesmimi prodril že v osrednjo slovensko leposlovno revijo Ljubljanski zvon, pozneje tudi v druge revije. Kmalu se mu je nabralo toliko pesmi, da jih je na prigovarjanje Simona Gregorčiča izdal v knjigi *Poezije* leta 1897 pri Gabrščku v Gorici. Vseh pesniških naslovov je v knjigi 31 na 128 straneh.

Njegov jezik

Kakšen je jezik v teh pesmih? Anton Medved je v Domu in svetu 1897 zapisal o jeziku: »Oblika je na nekaterih mestih malo primitivna, ali pa prisiljena, tako da nas spominja Koseskega. V obče pa se beró pesmi dosti gladko. Samo nekaj naglasov se mi vidi nenavadnih, naj ne rečem napačnih.« Tudi T. Doksov (Dragotin Jesenko)

Trinkova perorisba

trdi v Ljubljanskem zvonu istega leta, da je oblika prvič natisnjenih pesmi »v marsičem nedostatna«, in nadaljuje: »To je popolnoma umevno; kajti Zamejskemu, kateremu je usojeno bivati tam v laškem Vidmu, je silno težko, da, nemogoče, vzdržati s svojimi rojaki in njih živo govorico one tesne vezi, katerih more najmanj pogrešati pesnik.« Med napake šteje prisiljeni naglas, apostrofe, enklitike na začetku, nekatere izraze in rime, ki niso »vedno vzorne«. Anton Slodnjak piše v 4. knjigi Zgodovine slovenskega slovstva, da je poezijam »boj s pesniškim jezikom vtisnil pečat diletantizma«, in zaključuje: »Marsikaj kaže na to, da ga je upornost knjižnega jezika, ki mu je, beneškemu Slovencu, zaradi delovanja v tuji okolici še bolj uhajal iz rok, tiščala globlje v izrazni formalizem kakor pomanjkanje samoraslega lastnega duševnega življenja.«

Če pesmi natančneje analiziramo, ugotovimo, da so imeli kritiki v marsičem prav, le primerjanje s Koseskim je pretirano. Očitna je tudi razlika med pesmimi, ki so izšle prej v revijah, in tistimi, ki so prvič natisnjene v Poezijah. Teh zadnjih je 14 na 30 straneh. Uredniki so si brez dvoma do-

voljevali določene popravke, ker je bil pesnik še mlad in iz Beneške Slovenije, morda pa je v svoji skromnosti tudi sam prosil za to. Čistejša slovenščina je v pesmih s krajšimi verzi, predvsem v *Raztresenem listju*, ki obsega 58 pesmi v obliki Jenkovih Obrazov. Tudi *Pad Ogleja*, ki je izšel dvakrat pred ponatisom v Poezijah, je skrbneje obdelan.

Prva stvar, ki jo opazimo v Trinkovih pesmih, je nenavadno veliko srbohrvaških izposojenk. Deloma so bile tedaj modne v slovenskih listih, revijah in knjigah, deloma jih je Trinko zajel iz študija srbohrvaščine, češčine, poljščine in predvsem ruščine. Na noben način pa jih ni našel v domačem narečju, ker je že Peter Podreka (rojen 1822 v Špetru Slovenov - umrl 1899 v Roncu) v poznejših letih tožil, da nova slovenščina preveč »hrvatuje«.

Teh besed je nad 50, ponavlja pa jih do osemkrat. Najvažnejše so: broj (število) in njene sestavljenke, boja (barva), brezkončni (neskončni), čudesen (čudovit), diven (krasen), dosadni (nadležen), glasovit (slaven), glup (neumen), gorostasen (velikanski), izčezlo vse je (od izčeznuti - vroče hrepeneti), izdajica (izdajavec), istina (resnica), jad (ža-

lost, jeza), jedva (komaj), kobni (nesrečni), klete kukavice (bojazljivci), koji (kateri), ljubav (ljubezen), nedostatne (pomanjkljive), neobične (nenavadne), oduševljenje (navdušenje), od daleka (od daleč), ponosit (ponosen), smiluj se (usmili se), toga in tuga (žalost - dvakrat v naslovu!), trag (sled), trujoč (od trovati - zastrupiti), takov (tak), vojniki (vojaki), zvuk (glas, zvok) idr. Sem bi lahko prišteli še zvalnike: brate, sine, majke Slave...

Pogosto uporablja apostrof: al, blo, Italja, nevsmilna, Panonja, rmeno, svojga, tma, toljko itd. Zaradi zloga večkrat zamenjuje predlog »v« z »u«: u tujino, u temi, u globine... Prav tako zamenjuje »u« z »v« v besedah: udano, uneto, ustani, uzdih, uzroka; vgodni, nevmorna, vničimo, nevstrašne idr. Sam kuje nedovršne glagole: povablja, kri izpiva, obdava... in dovršne: poskoknem... Pri orodniku izpušča predlog »s« ali »z«: pisala ognjem, šepetom tajnim, potom pokosila...

Ne razlikuje »znam« in »vem«: To ti zna le Oni, / ki caruje v nebi... ne znaš, da ti mati toči solzice, / ne znaš za tožbé, ne znaš za jad!... kaj mi v srcu vrè, ne

znam... če s trnjem ni posuta steza moja, / ti znaš, da tudi s cvetjem ni...

Po starem uporabljaja pri vprašanju »li« in pri primerniku »nego«: Li vstala bo? Ni li še polna mera?... Oh, naša stvar je bolja / nego besnečih sil nevolja...

Več je starinskih in nepravilnih besed: spodi, ondu, žijem, rudeče, Bože vsmilni, vse se stišče (stiska), iz volkana lava, žrelo pred nogo mi zije, ogenj pákleni, pevcji zbor, breznadno, z usmevom, na nebi, v obližji...

O neknjižnih poudarkih je govorila že kritika in jih je zares veliko, ker ga je vanje silil ritem, čeprav bi se bil mnogih lahko izognil, če bi bil zamenjal besedni red: knegínja, se bôri, kaósom, pogovôri tajni, množíca, te slávi, podlósti, spóznam itd.

Slabe so zveze: komur na dan poroda / ušteta bila kriva je usoda... je komaj za potrebo skupaj zbrala... izgled nam svitel bo sijal od zgoraj... Noč se že razganja... Ko vse to na zemlji / bode se gajalo... Vznesom lehkokrilih preletavam... Groza na me pada; / kaj nek bode? joj mi!... Kje je tvoja slava, / kje so tvoji vznesi?... Zaman nad vas se silni vrag uznaša!... in cvetja nedostane / za vse ovenčat rodoljube

vzorne... pogled jej sine v srcé težkó...
kdo bil je tebi raven?... Prestol ti zlati
silno se vzkoleba... vsak sam za se si pri-
borit ga išče... šum valov / tihotno redom
v skalni breg bijočih... iz očij, / pod tem-
nim lobjem z ognjem sevajočih... nezgod
in bed deroči hrup / preplavi vse nam na-
de... itd.

Pri Aškercu si je najbrž izposodil konč-
nico -oj: zimoj, nad glavoj, z lučjoj...

Iz domačega narečja je zajel izraze in
oblike: jedno, jedina, jednak, jednakomer-
no, jednomata sinova sta (ene matere), v
roci, v potocih, dolzega, cerkva, žrtva, je-
ka... Domače so krajše oblike 3. os. mno-
žine sed. časa: kradó, rušé se, se smejó,
se prikažó, blujé dim, si ližé gobec... Prav
tako so domači številni deležniki: blestoč,
trepečoč, raznašajoč, sevajoč, sejoč itd. Tu-
di nekateri neknjižni poudarki so beneški:
v črnò, ogènj idr.

Na Koseskega spominjajo enozložni sa-
mostalniki: bran, drev, golč, hod, jad, klik,
ljud, niž (nižina), plam, vid (pogled).

Gregorčičev vpliv je najbrž, da ima to-
liko zloženih in sestavljenih besed: ble-
dolična, dolgobrazdno, dragomile, dušemorna,

gromonosne, vekovečni, groza zobotresna itd. Tudi te besede pogosto ponavlja.

Jezik je torej še šibek, če pa upoštevamo razmere, v katerih je Trinko živel in pisal, moramo priznati, da je dosegel ogromen uspeh. Njegov jezik je bogat in tekoč, posejan z lepimi in izvirnimi primerami, boljši od vrste tedanjih pesnikov. Prav tako je bogata vsebina in vse skupaj dokazuje, da je bil Trinko resničen pesnik. Pomanjkljivosti se je sam zavedal, zato je postavil Poezijam na čelo spremno pesem *Moje pesmi*, v kateri pravi:

*»Na tujem nas osamljena je Vila
šepetom tajnim tiho navdihnila.
Kakòr čez noč, oh, temne nevesele
v pustinji žalostni smo se spočele...«*

Izpod domačega peresa

So mu jal!: bješ u Belgio,
gor u Belgio, u mino
tam boš lepé sude služu
de prerediš družino.

Bla j' mizerja
an doma je pustu
mater staro an oci
kar pa je bluo buj teškuo,
njego čečo premlado.

»Na stuijta jokat
sa pridem nazaj;
čez dvje, tri ljeta
bom že doma.«

Dve, tri ljeta
so hitro pasale
puob je zvestua djelu
de se buj hitro uarne,
veseu nazaj damu.

*Kadar pri njega starši nje vic,
kar pa je buj teškuo,
njega čečo je uzeu drug,
njega čečo premlado.*

*Huda žalost puobu stisne sarcé.
Se upraša če bo
še kdaj veseu.*

ALEŠ LOKAR

Beneški Slovenci in njihove zgodovinske pravice

Nekateri krogi so mnenja, da so od vseh zamejskih Slovencev, ki živijo v Italiji, prav beneški Slovenci tista skupina, ki je nekako najbolj »nerazvita«, v gospodarskem kot v socialnem in narodnostnem pogledu. Zanimivo pa je, da ni bilo zmeraj tako.

Ko je beneška republika zaradi prekomorskega trgovanja najbolj cvetela, to se pravi ob koncu srednjega in začetku novega veka (dokler ni odkritje Amerike začelo spreminjati politične in gospodarske podobe Evrope), so bili verjetno prav beneški Slovenci skup-

nost, ki je od vseh Slovencev uživala največje svobščine in politično avtonomijo.

Velik del slovenskega naroda je tedaj ječal pod pritiskom nemške fevdalne gospode, ki mu je trdo odmerjala kruh in tlako, beneški Slovenci pa so živeli relativno dobro in samostojno.

Beneška republika je usmerjala svoj interes predvsem v pomorski prostor Jadrana in Sredozemlja, odkoder je črpala svoje blagostanje. Veliko manj pa je Benečane zanimal kopni del republike, ki je Benetke obkrožal v širokem polkrogu od Gardskega jezera do beneško-slovenskih gričev. Vse to področje so Benečani imeli predvsem za neke vrste tampon, ki jim je s poljedelstvom omogočal pridobivanje hrane, s svojo ozemeljsko razsežnostjo pa bolj ustrezne obrambne pogoje. Zato so na skrajnih mejah tega svojega ozemlja kaj radi prepuščali domačemu prebivalstvu precej avtonomije v zameno za obvezo, da bo branilo alpske prehode. Tako so beneški Slovenci ohranili skozi dolga stoletja razne avtonomne oblike uprave, ki se po mnenju mnogih zgodovinarjev s svojimi oblikami navezujejo celo na staroslovanske samoupravne oblike. Beneško-slovenska samouprava je torej zelo starega in častitljivega značaja.

To jim je omogočalo, da so se združevali po soseskah, naslednicah prejšnjih zadrug, ki jim je načeloval župan ali dekan. Na posvetih sosesk so razpravljali o skupnih zadevah, o pašnikih, poteh, prestopkih ter na

splošno o javni upravi. Soseske so se združile v dve veliki županiji: landarsko in mersinjsko, ki ju je vodil veliki župan ali sindak.

Samoupravna urejenost v sklopu beneške države je beneške Slovence silila, da so zelo intenzivno uporabljali svojo materinščino ne le na domovih, temveč tudi v javni upravi in pri izvajanju svojih lokalnih avtonomnih pravic. To sicer ni šlo tako daleč, da bi slovenščino tudi pisali (vsaj do danes še ni dokumentov v tem smislu), pisali so verjetno latinsko, kakor je bil tedaj splošen običaj, vendar pa so svoj jezik zelo naravno, ustno uporabljali v javni upravi.

Če danes Slovenci v deželi Furlaniji-Juljski krajini zahtevamo pravico do uporabe svojega jezika v javni upravi in na raznih drugih področjih, mislim, da bi se lahko sklicevali tudi na dejstvo, da to ni pravzaprav nič novega, da je to zelo stara praksa, saj so to pravico uživali beneški Slovenci že v srednjem veku. Prav posebno pa še, seveda, se na to pravico, ki je zgodovinskega značaja, lahko sklicujejo beneški Slovenci sami, ki danes teh pravic nimajo več.

Od vseh slovenskih narečij v naši deželi se mi zdi beneška slovenščina najbolj blagglasna in izrazno bogata. Ali ni to morda pripisati dejstvu, da so ta jezik skozi dolga stoletja uporabljali v javni upravi? To se pravi, da so ga uporabljali ne samo za domačo rabo.

Po obdobju, ko so bili beneški Slovenci verjetno prvi med vsemi Slovenci, kar se svoboščin in javnega

življenja tiče, je prišlo po malem do socialno-ekonomskega in istočasno tudi do narodnostnega nazadovanja.

Leta 1797 je Beneška Slovenija prišla pod Avstrijo, ki je ljudstvu ob Nadiži vzela stare samoupravne privilegije, ki so jih uživali pod beneško vladavino. Zato beneški Slovenci te države niso mogli vzljubiti, čeprav jih je prvič združila pod eno streho z vsemi ostalimi Slovenci pa tudi z drugimi Slovani (Čehi, Poljaki, Ukrajinci), ki so tedaj živeli pod habsburškim žezlom. Prav v tem obdobju so se začeli avstrijski Slovani tudi narodnostno prebujati, kar še posebej velja za Slovence. Toda narod ob Nadiži je ostal od tega gibanja nekako izoliran; verjetno vsled svojega obrobnega položaja. Zaradi tega se je leta 1866 plebiscitarno odločil za Italijo, ki jo je imel za naslednico republike sv. Marka, kar je v nekem smislu tudi dejansko bila. Iz širše perspektive pa je to bila zgodovinska škoda. Če bi bili beneški Slovenci takrat ostali pod Avstrijo, bi verjetno delili usodo glavnine slovenskega naroda, doživeli bi preporod, šolstvo v svojem jeziku, politično afirmacijo ipd. Tako pa jih je odrezalo od glavnine slovenskega naroda, ki se je začela prav tedaj razvijati na ekonomskem, socialnem in kulturnem področju.

V razvoju vsakega naroda so določene zakonitosti, ki jih ni moč kar tako preskočiti. Če ni socialnega in gospodarskega dviga, se pojavi tudi kulturna in narodnostna zaostalost. Res pa je tudi obratno: šele določen kulturni in narodnostni dvig, ki daje skupini identite-

to in samozavest, omogoča nadaljnji socialni in gospodarski napredek. To lepo vidimo pri narodih tretjega sveta, kjer pomanjkanje osnovne kulture pri širokih ljudskih množicah zelo ovira nadaljnji socioekonomski razvoj, za katerega mase nimajo dovolj smisla.

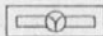
Zato menim, da bo pri beneških Slovencih resničen napredek možen le tedaj, ko bo odločno napredovalo kulturno in narodno osveščanje. Napredek bo očiten tudi na socialnem in gospodarskem področju, kajti narodnostno osveščanje pomeni večjo vero v samega sebe, v svoj izvor in izročilo; brez takšne samozavesti pa je skupina vedno le objekt delovanja drugih, nikoli pa subjekt. V vsakem delovanju, kmetijskem, gospodarskem ali kulturnem je ustvarjalen, delaven le subjekt.

To je v nasprotju z mnenjem nekaterih italijanskih avtorjev, recimo Valussija, ki v eni svojih zadnjih knjig o problemu Slovencev v Italiji, daje razumeti, da bi morali Slovenci uživati različne narodnostne pravice, glede na to ali so to tržaški in goriški Slovenci, ki so po njegovem mnenju najbolj razviti del manjšine, ali pa so to beneški oziroma kanalski Slovenci.

Valussi sicer ne pove izrecno, v čem naj bi bile te razlike, vendar če misli, da beneškim Slovencem ni potrebna šola v domačem jeziku ali uporaba slovenščine v javni upravi, se moti. Le preko teh osnovnih instrumentov narodnostnega osveščanja se bodo lahko tudi beneški Slovenci normalno razvijali in zopet dosegli

tisto družbeno pozicijo, ki so jo nekoč že imeli. Zgodovina nam jasno kaže, da so bili gospodarsko in socialno močnejši takrat, ko so te pravice uživali. Nobenega razloga ni, da se to ne bi še enkrat ponovilo.

Psihologija in sociologija nas učita, da moramo človeku, ki je v svojem razvoju zaostal na katerem koli področju, najprej vliti zavest v samega sebe, vero in smisel svoje lastne identitete. Isto načelo velja tudi za manjšinsko skupino, ki je v zgodovini prišla v položaj neavtonomnega objekta. Takšni skupini moramo z različnimi ukrepi, predvsem z ustrezno informacijo, omogočiti, da se iz objekta spremeni v subjekt, iz podvrženega elementa v osebek, ki po svoje misli, odloča, ukrepa, deluje in spreminja okolje. To bo pri beneških Slovencih uresničeno takrat, kadar bodo lahko obiskovali šole, kjer njihova materinščina ne bo več zapostavljena, kakor je to danes; takrat, ko se jim ne bo več treba sramovati svojega jezika, preteklosti in socialnega statusa, kadar bodo prosto uporabljali svoj jezik v vseh javnih zadevah.

O ljudeh Nadiških dolin

Paskval Guion, slovenski župnik v vasi Matajur, je že tretji domačin v Beneški Sloveniji, po spisih Pavla Petriciga in Valentina Simonittija, ki je letos pisal o Beneški Sloveniji. Spisi, ki so jih napisali domačini iz Beneške Slovenije od Carla Podrecce naprej, so seveda drugačni od del, ki so jih napisali drugi Slovenci izven Beneške Slovenije, od Simona Rutarja pa do današnjih dni. Medtem ko dela piscev iz drugih krajev izpričujejo objektivno odmaknjenost, pa koreninijo domači pisci v svoji zemlji in se to kaže v večji neposredno doživeti prizadevnosti.

Posebno prihaja do izraza to izvirno črpanje iz lastne slovenske domačijske benečanske skupnosti pri Guionu. V kratkem predgovoru je Guion razodel, da se je lotil pisanja predvsem zato, da opozori prebivalce Nadiških dolin, da »so posebna skupnost. Najočitnejši dokaz tega je, mimo drugega, slovensko narečje, ki ga govorijo.«

Zgodovinski del knjige je napisal tako, kot so ga slovenski zgodovinarji. Novo je navajanje iz dela C. Griona, ki je napisal leta 1899 zgodovinski oris Čedadada in čedajskega okraja, ki je obsegal večji del Beneško Slovenijo. Guion posebno poudarja v zgodovinskem delu svoje knjige, da so patriarhi bolj skrbeli za evangelizacijo Slovencev v njihovem slovenskem materinem narečju kot pa salzburški škofje.

Točno občuti Guion, kako je usodna za Beneške Slovence letnica 1933, ko je fašizem izgnal iz cerkva slovenščino in požgal nabožne knjige in molitveniki po benečanskih domovih in se slovenščina v številnih duhovnijah ni mogla več uveljaviti, ker je šla videmska kurija tudi v pofašističnem času po nekatoliških tirnicah. Ves čas fašizma in precej povojnih let so bili kvestorji iz Vidma izvajalci škofijske oblasti glede jezika vernikov v cerkvi in nadzorovanja slovenskih domačih duhovnikov.

Nadalje razpravlja o človeških vrlinah in slabostih, o njihovi gostoljubnosti, pa tudi o stiskaštvu, solidarnostnem čutu in tudi o zavisti. Guion se ni izmikal ter je hrabro osvetlil tudi njihov manjvrednostni kompleks.

Iz poglavja »Kaj se dogaja v Nadiških dolinah«, omenimo Guionov primer: »Ko slavimo spomin na monsinjorja Trinka, se vsi oblastniki vzravnaajo v napet pozor! Kakor da bi rajniki monsinjor moral vsak trenutek vstati iz groba in zagrabiti za prapor.«

Zadnja poglavja kažejo, da imajo novi časi drugačno pojmovanje domovine in doma, da so otroški vrtci in šole še zmerom zaprti za slovenščino. Guion obširno razlaga nova pedagoška načela, ki se ne strinjajo s sedanjim protipedagoškim ravnanjem italijanskih šolskih oblasti.

Pomemben del Guionove knjige so redke slike, ki vsaka zase pove več kot dolga opisovanja. Tri slike prikazujejo duhovniške skupine. Prva kaže, kako stoji velika skupina slovenskih domačih duhovnikov okoli Ivana Trinka. Vsak posamezen duhovnik je drugačen od italijanskih sobratov. So to hribovci, resni in dostojanstveni apostoli vere in slovenskega materinega jezika skozi stoletja.

Druga je podoba dveh benečanskih duhovnikov, ki kot temna angela, ki ne z mečem ampak z gorjačama spremljata okroglega generalnega vikarja videmske kurije na njegovi vizitaciji po Benečiji.

Na tretji sliki se vidi, kako je mogel prejšnji videmski nadškof opraviti škofovsko vizitacijo po Nadiških dolinah v varstvu številnih stražnikov, opasnih in oboroženih z revolverji.

Vladimir Vremec

ZA NOV GOSPODARSKI DVIG

Kmečki turizem se v hribovskem svetu in se bo tudi pri nas lahko vedno bolj uveljavljal. Ta oblika dodatne dejavnosti prinaša lepe dohodke in tako prispeva, da se domačinom ni treba izseljevati. Veliko zanimanje za oddih in počitnice v preprostem, mirnem kmečkem okolju bi, podobno kot v Avstriji, Nemčiji in tudi že v bližnji Sloveniji, ugodno in v večji meri kot doslej lahko izkoristile Nadiške doline, svet pod Matajurjem, Terska dolina in Rezija, ki so neprecenljivo bogat vir miru, zelenja, čistega zraka in ponujajo tisto preprosto okolje, ki ga mnogi mestni ljudje cenijo in iščejo.

Za kmečki turizem najprikladnejši, a tudi najprivlačnejši kraji so hkrati tudi kmetijsko najrevnejši, kar velja zlasti v našem primeru. Žal so se naše oblasti premalo zanimale za te kraje in, žal, tudi zdaj jem-

ljejo premalo v poštev možnosti, ki jih nudi tem krajem kmečki turizem. Tolaži nas dejstvo, da so se na evropski ravni stvari premaknile in da je tudi znotraj držav članic Evropske gospodarske skupnosti prodrlo končno spoznanje, da bi bilo iz več razlogov zelo škodljivo, če bi propadel ta naš izredno lepi gorski svet, ki so ga ljudje v dolgih stoletjih skrbno negovali in mu dali nezamenljiv pečat svoje ustvarjalnosti in trdoživosti. Prišel je skrajni čas, da se še nekaj reši pred dokončnim propadom. Razveseljivi so zato sklepi Evropske gospodarske skupnosti, katere članica je tudi Italija, da se sprejmejo učinkoviti ukrepi za ohranitev in razvoj gorskih in hribovitih krajev. Zato bi bilo zelo potrebno stalno opozarjati deželne oblasti, pa tudi krajevne upravitelje, na nove možnosti gospodarske dejavnosti.

Zavedati se torej moramo, da so Nadiške doline, svet pod Matajurjem, Terska dolina in Rezija blizu večjih mest in da imajo zato velike možnosti za razvoj družinskega turizma, tj. za turizem družin z otroki, prav tako za razvoj šolskega turizma (počitniške kolonije) in za socialni turizem.

KORISTI OD KMEČKEGA TURIZMA

Koristi od kmečkega turizma bi se pokazale v boljši izrabi stanovanjskih prostorov, ki sicer predstavljajo v očeh kmetovalcev le strošek. Na ta način

bi stanovanjski prostori prinašali tudi dohodke. Kmečki turizem omogoča nadalje prodajo kmeijskih pridelkov na način, ki dovoljuje mnogo večji iztržek pridelkov, katere je sicer težko prodati. Možna je tudi zaposlitev ženskih članov družine, ki si morajo sicer iskati zaposlitve zunaj doma ali pa ki v kmetiji niso primerno zaposlene.

Predvsem prinašajo tuji gostje popestritev življenja na kmetiji in na vasi, kar spet ugodno vpliva na povezovanje kmeta in hribovskega prebivalstva z drugimi sloji. Tak stik prinese tu in tam kake negativne pojave s seboj, v veliki večini primerov pa prispeva k temu, da se ljudje ne počutijo več tako osamljeni in odrezani od sveta; zlasti je to pomembno upoštevati zaradi mladine, ki težje prenaša osamljenost.

TUDI IZSELJENCI SE ZANIMAJO ZA POČITNICE V DOMAČEM KRAJU

Preureditev starih domačij postaja vedno bolj zanimiva tudi za tiste izseljence, ki bi radi pošiljali ženo in otroke čez poletje v prijetno, zdravo okolje, daleč od hrupa in avtomobilov. Mnogo je v slovenskih beneških vaseh primerov, ko si je ta ali oni izseljenec uredil zapuščeno hišo, v kateri preživlja njegova družina svoje počitnice. Marsikdo bi lahko dajal preurejeno hišo tudi v najem tujim gostom, ko je sam ne

izrablja. Tudi te možnosti ne gre podcenjevati. Mogoče se bodo na ta način spet utrdile emigrantove vezi z domačim krajem in okoljem.

PRIPRAVITI JE TREBA DEŽELNI ZAKON ZA RAZVOJ KMEČKEGA TURIZMA

Potreben je torej nov pogled na stanje v hribovitem in gorskem svetu zlasti s strani oblasti, na dejstvo medsebojne povezanosti raznih dejavnosti. Posebno je pomembno poudarjati, da ima kmetovalec in na splošno hribovski človek prvenstveno vlogo pri ohranjanju zunanje podobe hribovskega in gorskega sveta.

Tudi ekonomska kriza govori v prid kmečkega turizma. Vedno večje je povpraševanje po preprostejših zato tudi cenejših oblikah turizma.

Ker pa je ekonomska sposobnost kmetij teh področij zelo nizka, bi morala zakonodaja to upoštevati in vključiti v seznam tistih, ki bodo lahko dobili podpore za razvoj kmečkega turizma tudi polkmete in torej ne samo čiste kmete, ki jih v teh krajih skoraj ni več. Javno pomoč bi morali predvideti tako v obliki denarnih prispevkov ali pa v obliki ugodnih posojil. Še najboljše bi bilo, glede na prej omenjeno slabotno ekonomsko sposobnost hribovskih kmetij, predvideti kombinirano pomoč, torej denarne prispevke z dodatnim ugodnim posojilom. Deželni zakon za razvoj

kmečkega turizma naj torej zraste iz razmer v krajih, v čigar korist se želi ukrepati.

Potrebno bi pa bilo ustanoviti posebno tehnično-posvetovalno službo, ki bi bila na razpolago in v pomoč ljudem. Takšno službo bi bilo najbolj primerno ustanoviti v okviru odborništva za kmetijstvo, gozdarstvo in gorsko gospodarstvo. Tudi odborništvo za turizem, občine, občinske »pro loco« in zlasti novoustanovljene gorske skupnosti bodo morale delati na tem, da se pripravi načrt tudi za razvoj kmečkega turizma. Preiti bi bilo treba končno na tisto načrtovanje prostora in dejavnosti v njem, o katerem se toliko govori, zelo malo pa naredi.

Za naše kraje pod Matajurjem in v Nadiških dolinah bi načrtni razvoj tako imenovanega kmečkega turizma lahko dvignil gospodarsko raven naših ljudi in jim vlil upanje, da bodo lahko ostali in živeli na domači zemlji.

Po naši domačiji

Mlada brieza

Tako se je imenoval tečaj slovenščine v Dolenjem Tarbiju v hotelu Kovačevščak. Trajal je od 22. do 28. septembra. Otrok je bilo več kakor so jih pričakovali: kar 27, in večina iz Špetra. Direktor tečaja je bil prof. Crisetig iz Škrutovega; slovenščino je učila prof. Jasna Honzak, a petje je učil g. Nino Specogna, župnik iz Mrsina. Arhitekt V. Z. Simonitti iz Špetra je otroke učil, kako lepo so postrojene naše kmečke hiše, kakšno orodje in posodo rabijo in kakšne rožice rastejo po Beneški Sloveniji.

Raste število domačih intelektualcev

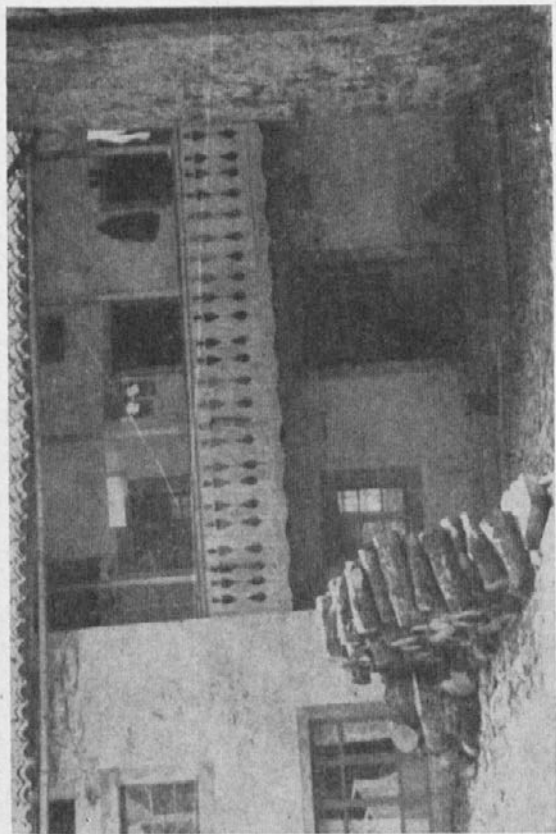
Dolga leta so se samo domači slovenski duhovniki bojevali za pravice beneških Slovencev. Še precej let po zadnji vojni so bile vse oblasti v občinah, na provinci, na deželi in seveda tudi v Rimu proti temu, da bi dobili beneški Slovenci svoje jezikovne pravice. Tako je še dandanašnji. Edino duhov-

niki so se upali postaviti se po robu intolerantnim nacionalističnim zahtevam.

Zadnja leta pa so se pridružili borbi slovenskih duhovnikov še slovenski domači izobraženci, ki so študirali dol po Italiji visoke šole in zdaj delajo kot profesorji, inženirji, arhitekti, zdravniki in v še drugih poklicih.

Eden teh intelektualcev je dr. Viljem Černo v Bardu, ki je postal zadnje leto predsednik kulturnega društva »Ivan Trinko«. Že nekaj časa dela v slovenskih vrstah Benečanov prof. Pavel Petricig, ki je duša raziskovalnega centra »Nediža« v Špetru. Z njima nastopa pri vseh akcijah za kulturno in ekonomsko rast Beneške Slovenije arhitekt Valentin Caharija Simonitti, ki globoko pozna probleme slovenske skupnosti v Nadiških dolinah.

Drugi poznani naši intelektualci so prof. Dominik Pittioni, prof. Avgust Lauretig, zdravnik Štefan Podrecca, dr. Giancarlo Strazzolini, prof. Beppo Crisetig in še razni drugi, ki so bili zmeraj s srcem za pravice Benečanov, a se niso upali nastopiti javno. Zadnje leto občinske uprave v Špetru, Št. Lenartu, Klodiču in drugih sedežih občin v Benečiji ne nastopajo več proti gibanju

Stara domačija

za pravice Benečije, ampak že pomagajo in so zraven.

Vrsta slovenskih intelektualcev postaja daljša. Posebno nas veseli, da se večja število zavednih slovenskih profesorjev in učiteljev, na katere so v prejšnjih letih najbolj pritiskali Slovencem sovražni elementi v videmski pokrajini.

Naši prazniki

Nekoč smo imeli Benečani samo cerkvene praznike, kakor npr. veliko noč, božič, svete Tri kralje ali Epifanijo in druge. Z Italijo smo dobili državne praznike: Dan zmage 4. novembra in še polno drugih. Benečani pa še imamo naše domače praznike, žalostne in vesele: veselega pusta in žalostne vahte. Odkar ni več fašizma, imamo še svoje posebne praznike, ki jih vsako leto praznujemo.

Tak prvi naš praznik v letu je »Dan emigranta«, navadno 6. januarja. Lani smo ga praznovali že 5. januarja. Peli so otroci in odrasli. Govoril je emigrant Vogrič iz Grmeke, ki je dejal, da moramo imeti ne samo dolžnosti, ampak tudi pravice.

Drugi naš posebni spominski praznik je je bila počastitev Ivana Trinka dne 26. ju-

nija, to je ob dnevu smrti našega voditelja. V Trčmunu so župani, cerkvene oblasti in naša kulturna društva počastili njegov spomin; peli in recitali so otroci in odrasli. V Špetru so pa uradno počastili spomin našega pisatelja in narodnega vzgojitelja Trinka uradni zastopniki dežele v telovadnici srednje šole. V špetrski cerkvi je bila maša zadušnica, kjer sta somaševala z našimi duhovniki še nadškof Battisti in pomožni škof Pizzoni.

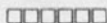
Tretji veliki naš praznik je bila Kamenica 1974. Ob štirih popoldne 28. julija so somaševali v štirih jezikih štirje naši domači slovenski duhovniki: Valentin Birtič s Krasa, Artur Blasutto iz Viskorše, Emil Cenčič iz Gorenjega Tarbija in Marij Laurenčič iz Štoblanka. Po maši sta govorila župnik Emil Cenčič in arhitekt Valentin Simonitti. Peli so beneški zbori, zbor iz Kobarida in slovenski pevski zbor iz Pliberka na Koroškem.

Četrty naš praznik je bila spominska svečanost 24. avgusta v Subidu ob tridesetletnici požiga te vasi med zadnjo vojno. Sveto mašo v italijanščini, furlanščini in v domačem slovenskem subiškem narečju je darovalo pet slovenskih in furlanskih duhovnikov. Po maši je govoril slovenski domači

duhovnik iz Subida, ki je zdaj župnik v Rablju Peter Tomasino, nato Pio Cragnaz v imenu Zveze emigrantskih društev iz Benečije in še drugi.

Peti naš praznik je bilo odkritje spomenika padlim partizanom na pokopališču v vasi Matajur. Uradna govornika sta bila italijanski podtajnik Bruno Lepre in slovenski komandant Tine Remškar. Zbralo se je okoli 5.000 Furlanov, Slovencev in Italijanov. Peli so zbori in recitirali otroci. Še nikdar ni videla vas Matajur toliko ljudi zbranih v njihovem kraju.

Našteli smo glavne posebne praznike in spominske dni Beneške Slovenije. Bilo pa je še več raznih kulturnih svečanosti in veselih prireditev ter raznih študijskih dni in drugih praznikov, ki pričajo, kako je začelo rasti tudi kulturno življenje v naši Beneški Sloveniji. Upamo, da bomo v novem letu spet doživeli še več naših domačih praznikov.

Trinkova oporoka

Ljudstvo moje drago!

Tebi sem živel. Tebe so spremljale moje skrbi in za Te je tolklo moje srce. S Teboj sem delil lepe in bridke dneve in Tvoja usoda je bila moja usoda.

Ob koncu svojega življenja Ti poklanjam še svoj zadnji in najdražji dar — molitvenik »Naše molitve«, ki naj Te zvesto spremlja na poti življenja in pelje k Bogu.

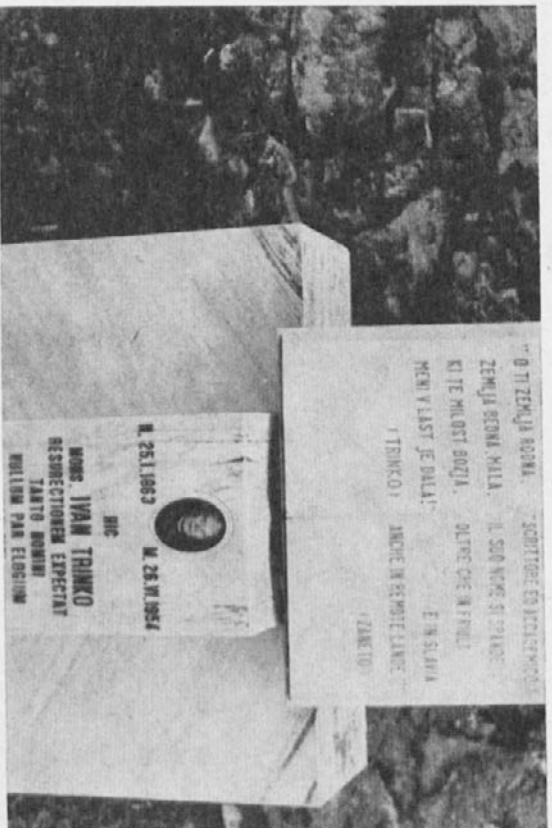
Ljudstvo moje! Kakor do zdaj tudi v bodoče ljubi svojo zemljo in ohrani vero svojih očetov, da se nekoč vsi znajdemo v večni domovini.

To naj Ti bo moja oporoka in testament!

Sedaj pa lahko rečem s starčkom Simeonom: »Zdaj pa, Gospod, odpusti svojega hlapca po svoji besedi v miru!«

V Trčmunu, dne 5. julija 1950.

Duh. Ivan Trinko

" O TI ZEMLJA RODNA,

" SODI TI BRE ENJACIJSKIM

ZEMLJA BONA, MALA,

IL SOU NOME SI SPANDE

KI TE MILOSTI BOZJA,

OLTRE ORE IN FIELLS

MEU V LAST JE DALAI"

E IN SLAVIA

(TRINCO)

ANCHE IN REMOTE LANGE

(ZANCTO)

N. 251.1963

M. 26. IV. 1954

MIC

MONS. IVAN TRINKO

RESURRECTIONEM EXPECTAT

TANTO ROMANI

WILLIAM PAR FLOCIUM

Besede v spomin

V slovo in pozdrav

V večnost je zatonilo leto, ki je tudi naši domačiji pod Matajurjem prineslo marsikaj novega, nove preizkušnje naši rodni zemlji, vsem rojakom doma in v izseljenstvu.

Prav posebno pa smo se spomnili dneva, ko smo se poslovili od Njega, ki zdaj z večnih višin blagoslavlja svoj rod in dom.

Ta letnik Trinkovega koledarja je zato posvečen še prav posebej našemu očaku, ki nas vse z besedami svojega testamenta podžiga k ljubezni in delu za zemljo in rod, ki mu je On dal svoje srcé, um in roké, da bo vstal in k soncu svetlobe dvignil svoj povečani obraz.

V to naj nam pomaga božji in Njegov blagoslov tudi v novem letu

1975

KAZALO

	Stran
Kalendarij	4
V zadnjih letih (slika)	30
Sem med vami	31
Slovo	33
Na Trinkovem grobu	35
Proslave ob 20-letnici	37
Trinko o Rezijanih	43
Trinko o svojem ljudstvu	46
Trinko v videmskih letih (slika)	47
Trinkov portret	51
Kardinal Antoniutti Trinku	53
Pismi dveh mož	59
Naši možje	68
Kufolo (slika)	73
Spominska podoba	78
Trinkova pesem	79

	Stran
Iz govora župnika Cenčiča	81
Slovo na grobu (slika)	84
Iz neobjavljene korespondence	85
Stare priče	95
Jezik v poezijah I. Trinka	92
Trinkova perorisba (slika)	95
Izpod domačega peresa	102
Beneški Slovenci in njih zgodovinske pravice . .	103
O ljudeh v Nadiških dolinah	109
Za nov gospodarski dvig	112
Po naši domačiji	117
Stara domačija (slika)	119
Trinkova oporoča	123
V slovo in pozdrav	125
Besede v spomin	126

uff. sup.

s

TRINKOV koledar

inv.št:

4924